

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΡΟΦΙΑ ΕΠΗΡΕΓΑΤΩΝ

Χρονιά Α.'—'Αρ. 5

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Σεπτέμβρης—'Οκτώβρης 1922

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΟΥ...

Στὴν ἐγγενεῖά Δ/νίδα **ΤΟΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

I

Γιὰ λίγο, ἄσε ἀπαλὰ τὰ κριγοδάχτυλα
στὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου νὰ γλυστρήσουν
καὶ μὲ τάρμονικό, θεῖο τραγοῦδι σου
κάνε μέσ' στὴν ψυχὴ νὰ ξαναθῶσουν
χαρὲς χαμένες, πόθοι ποῦ νεκρώθηκαν.
Καὶ πάλι, ἔτσι γλυκὰ νὰ μὲ μεθύσουν,
γιὰ λίγο, ἄσε ἀπαλὰ τὰ κριγὰ—δάχτυλα
στὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου νὰ γλυστρήσουν...

II

Στὴ θύμηση γλυκὰ, ὦ νεραῖδογέννητη
καὶ θεῖα τεχνίτρα, πάντα θὰ μοῦ μένη
τὸ μάγο σου τραγοῦδι, τὸ τραγοῦδι σου
ποῦ κόσμος ὁμορφιάς μᾶς ἀνασταίνει.
Καὶ μὲ καιρὸ, ὅταν κάποι ἄλλου, πολὺ μακρὰ
θὰ σέρνω μιά ζωὴ τυραγνισμένη,
στὴ θύμηση τὸ μάγο τὸ τραγοῦδι σου.
ὦ θεῖα τεχνίτρα πάντα θὰ μοῦ μένη.

'Αθήνα, 20 - XII 1921

ΝΙΚΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΣΤΙΧΟΙ ΕΝΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

Κάτι θέλω νὰ εἰπῶ πῶς εἶναι ὠραῖο !
Μὴ μοῦ λέτε οἱ μικρὲς ζωὲς ὅτι μᾶς μοιάζουν
θέλω νὰ γελαστώ σ' ἀφτὰ ποῦ βλέπω :

⊙ ⊙ ⊙ ⊙

Στοῦ Σφένταμνου τὰ πόδια τὰ μικρὰ χορτάρια
[ἀνθοῦνε
Κ' ἢ φυλλωσιά τους στοργικὰ μακρὰ κραταεῖ
[τὸ λάβρον "Ἡλιο
'Απὸ τὰ σπλάχνα γῆς παχιάς τοὺς θρεφτικούς
[χυμούς ρουφᾶνε
Καὶ τὸ δροσὸ ἀγεράκι ὡς τὰ χαϊδεύει τὰ να-
[νουρῆζει :

⊙ ⊙ ⊙ ⊙

'Αφήστεμε νὰ εἰπῶ : "Ἄχ τὴ ζωὴ σας ποθῶ νὰ
[ζοῦσα
Ποιὸς θὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπ' τῆς 'Αλήθειας τὸ
[λάβρον "Ἡλιο.

ΛΑΜΠΗΣ ΓΑΛΗΝΙΟΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Καταμεσὴ σου ὑψώνεται σὰ σταυραετὸς τὸ Μπέλες
κι ὀπθὴ ἀπ τὸ κατάρραλο τοῦ Πίνδου ξεχωρίζουν
τὰ ποταμίσια τὰ νερὰ σὲ ἀνατολὴ καὶ δύσι'
κι ὡσὰν σταλαγματιὰ νεροῦ σὲ παιδικὴ ἀπαλάμη
σειέται ὀλοθέμελη ἢ παλὰ τῆς "Οχρίδας ἢ λίμνη,
ὅταν τὴ δέρνει ἄγριος βορριάς καὶ ραβδωτὸ χαλάζι'
κι ὅπου ἢ πυκνοκατοίκητη καὶ πυργωτὴ Ροδόπη,
σὰν κιβωτὸς μέσ τὰ νερὰ, ἀρράζει στους μεγάλους
πλατιοὺς καὶ καλοχώματους τῆς Θράκης κάμπους'
ὅπου τὸ Αἰγαῖο τὸ καταγάλανο νυχτοήμερο τραγοῦδι
ἀπ ἄκρη σὲ ἄκρη τοῦ γιालοῦ σοῦ ψάλλει καὶ σοῦ φέρνει
στὰ ἡλιόχαρα λιμάνια σου τῆς ξηνητιάς τὰ ξόμπλια
καὶ, ὡς κῦμα, τὰ ναυτόπουλα τῆς πρόσχαρης 'Ελλάδας
ἀπλώνεσαι, ὦ πλατιότερη γῶρα, Μακεδονία.

Κ. Δ. ΚΑΡΑΒΙΔΑΣ

ΔΕΝ ΤΑ ΞΕΧΝΩ

Στην εβγενικιά Δ)νίδα Ν.

Μη θάρρεψες πὸς ξέχασα τῆς Αἰδηψὸς τὰ κάλλη,
τὸ δειλινό, ποῦ ἡ θάλασσα λούζει τις ἀμμουδιές
τ' ἀγέρι ποῦ σιγοκυλάει τὸ κῆμα στ' ἀκρογιάλι
φέρνοντας ἀπ' τὰ δάση τις πεφκομυρωδιές ;

Δὲν τὰ ξεχνῶ καὶ πιότερο τὸ χεῖλινο κοράλλι
στὸ προσωπάκι τὸ λεφκὸ, π' ὄλες οἱ λουλουδιές
ἄνθος δὲν ἔχουν πιόμορφο, τὸ μαγικὸ μαϊστράλι
ποῦ τὰ σγουρὰ μαλάκια σου φιλοῦσε τις βραδιές

καὶ τὰ δυὸ μάβρα μάτια σου ποῦνε πάντα λουσιμένα
μὲ δάκρυ ἐρωτοστάλαχτο, σὰν κάποιον μυστικὸ
σβησιμένο πόθο τους νὰ κλαῖν, ποῦνε πλημμυρισμένα

μ' ἀγάπη ὄνειροφάνταστη καὶ πόθο ἐρωτικὸ.
Δὲν τὰ ξεχνῶ, γιατί ἡ καρδιά μὲ ἀνάμνησες γιομάτη
πετάει μ' ἐλπίδα καὶ χαρὰ στοῦ ἔρωτα τὸ παλάτι.

Σαλονίκη, 1922

ΡΑΔΟΣ ΧΑΤΖΗΝΑΣΗΣ

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ

Μ' ἀρέσει στοῦ Χινόπωρου τὴ γριζία φύση γύρω
Παράφωνα τὸν ἄνεμο ν' ἀκούω ν' ἀναστενάζει
Καὶ νοσταλγῶ τὸ βῆμα μου σ' ἓνα πάρκο νὰ σύρω
Ποῦ νᾶναι ἐρείπιο ἀπ' τὸ Βορριά κι ἀπ' τὸ νεροχαλάσι.

Νὰ περπατήσω σκυθρωπὸς μὲς τὴ δεντροστοιχία
Κι ἓνα κοπάδι κόρακες μπροστὰ μου νὰ πετᾶνε.
Τὰ δέντρα νὰ μοῦ φαίνονται γιγάντων συνοδεία
Καὶ τὰ κεφάλια τους ὀκνὰ κι' ἀργὰ νὰν τὰ κουνᾶνε....

Ἡ Φύση σὲ πόνου στροφές νὰ λυώνει.... Ἀνατριχίλα
Νὰ πιάνει τὰ στρωτὰ νερά, κι' ὄλο κᾶτι νὰ λείπει
Τὸ πάρκο μουρμουρίζοντας καὶ νὰ σκορπᾶει τὰ φύλλα
Καὶ τ' ὄργανέττο τοῦ Βορριά θρηνητικά νὰ κλαίει....

1921

ΓΕΡ. Δ. ΚΑΣΟΛΑΣ

Ἀπὸ τὰ παραμῦθια τοῦ ALECK. CHIMU

Ο ΟΛΕΘΡΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΤΩΝ ΕΦΤΥΧΩΝ

Σὲ μιὰ παρόμορη γωνιά τῆς Γῆς, ἦταν τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἡ «Χώρα τῆς Ἐφτυχίας». — Ἐκεῖ βασιλευν αἰώνια ἀνοιξή, κι ὅλη ἡ χώρα ἦτανε σχεπασμένη μὲ δάση καὶ ἀγρούς καταπράσινους. — Καὶ στὰ μάτια τῶν ἀπλοϊκῶν τῆς ἀνθρώπων δὲν εἶχε φανῆ ποτέ δάκρυ πόνου. Μέσ' τῆ μέση τῆς χώρας τῆς ἐφτυχίας κυλοῦσε χαρούμενα τὰ ὅλα καθαρὰ νερά του ὁ «Ποταμὸς τῆς χαρᾶς», ἔτσι τότε λέγανε. γιατί τὰ νερά του ἦταν κρουσταλένια καὶ τις ὄχτες του τῆς στόλιζαν γέρικοι πλάτανοι, περιτυλιμμένοι μέσα στὴν ἀπαλὴν ἀγκάλη τῶν κισσῶν. Καὶ τ' αἰδόνια ἀρχίζανε τὰ τραγούδια τους ἀπ' τὴν ἀβγή, κ' οἱ κύκνοι οἱ ὀλόλεφκοι καθροφτιζότανε ὀλημερίς μέσα στὸ ρέμμα του.

Ἡ χώρα τῆς ἐφτυχίας συνορευότανε πρὸς τὴ Δύση μὲ τὴ «Χώρα τοῦ Πόνου». Ἄφτῃ τῆ χώρα, τὴν χωρίζε σὲ δυὸ ὁ «Ποταμὸς τῆς Δυστυχίας» ποῦ κατέβαζε μὲ γριόνια πρὸς τὰ κάτω τὰ βρώμικα νερά του, καὶ τις ὀχτιές του τις στόλιζαν πένθιμες ἱτιές. Ἐδῶ μονάχα κοράκια ζούσανε, ποῦ συντηρόντανε ἀπ' τὰ κορμιά τῶν ἀνθρώπων τῆς, ποῦ ἀλληλοσπαραζόντανε ὀλημερίς καὶ τὸ ρέμμα τοῦ ποταμοῦ τῆς δυστυχίας τὸ διασκεδάσανε τὰ σκουξήματα τῶν Βατραχιῶν καὶ τὰ σφυρίματα τῆς νεροφύδας.

Κ' εἶπε μιὰ μέρα τὸ πνέμμα τὸ πονηρὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Δυστυχίας, στὸ πνέμμα τὸ καλὸ τοῦ ἐφτυχιμένου ποταμοῦ.

Δὲν ἐνόηουμε, ἀδερφέ, τὰ νερά μας καὶ νὰ γίνουμε ἓνα μεγαλόπρεπο ποτάμι, ποῦ νὰ τριβεῖ ὁ κόσμος τὰ μάτια του μπροστὰ στὸ Βαρὺ περασμά του ;

Καὶ τὸ πνέμμα τοῦ ἐφτυχιμένου ποταμοῦ, χωρὶς νὰν νὰ τὸ νιώση μπλέχτηκε στὸ Βρόχι καὶ δέχτηκε. Ἄλλαξε λοιπὸν ὁ βρώμικος ποταμὸς πάραφτα κοίτη, καὶ χύθηκε μέσα στὸ κρουσταλένιο ποτάμι. Ἀκλούθησε ὅμως μιὰ τεράστια πλημμύρα, ποῦ ἐρήμωσε τὸν τόπο. Κι ἐπνίξεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ κατοικοῦσανε στὴ χώρα τῆς χαρᾶς.

Ἄμα συνῆρτε τὸ πνέμμα τὸ ἀγαθὸ τοῦ χαρμόσινου ποταμοῦ ἀπ' τὸν ὄλεθρο ποῦ σκορπίστηκε τριγύρου, προσπάθησε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν ποταμὸ του τὸν ἐφτυχιμένο καὶ τὴ χώρα τῆς χαρᾶς μὰ ὁ ποταμὸς του εἶχε θολώσει τρομερὰ καὶ δὲν ξεχώριζε πιά ἡ χαλικόστρωτη κοίτη του τὰ πλατάνια γρεμισμένα σερόντανε κάτω ἀπ' τὸ θαλὸ ὄμμα καὶ στὰ μέρη ποῦ καπνίζανε ἡ καλύβες τῶν εὐτυχιμένων ἀνθρώπων, γιλιζανε τῶρα ἀπέραντα ἔλη. Φαρμακερὰ βούρνα.

Ὅλος ὁ φτερωτὸς κόσμος ἔφυγε τρομαγμένος ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἡ παραποτάμιες λαξευτὲς κατοικίες τῶν Νυφῶν, ἐρημοθήκανε, γιατί ἡ νύφες βλέποντας τὴν καταστροφὴ, φύγανε ἀλλαγμένες στὰ ὄρη, καὶ παραπονεθήκανε στοὺς ἀγροτικούς θεοὺς καὶ στοὺς θεοὺς τῶν δασῶν καὶ στ' ἀγαθὰ πνέμματα τῶ βουνῶν τους.

Καὶ τὰ πνέμματα τ' ἀγαθὰ κ' οἱ θεοὶ τῶν δασῶν καὶ οἱ ἀγροτικοὶ θεοὶ, καταρραστήκανε τὸ μεγάλο ποταμὸ, νὰ ζῆ αἰώνια στὴν ἐρημιά καὶ ποτέ ζοῆ χαρούμενη νὰ μὴ ζῆση κοντὰ του.

Κι ἀπὸ τότες μονάχα πένθιμες ἱτιές κι ἄγρια καλάμια εἶναι τὰ μόνα στολίματα τοῦ δίδυμου ποταμοῦ.

ΤΟ ΓΕΡΟΔΡΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΛΕΚΙ

Τὸ χιόνι, πυκνὸ, πέφτει πάνω στὴν ἀποκαρωμένη πλάση καὶ τῆς χαρίζει ἓνα πέπλο κατάλεφκο, ἀγνὸ καὶ παρθενικὸ. Κάποτε τὸ πέταμα τρομαγμένου πουλιοῦ καὶ τ' ἀνήσυχτα ξεφωνητά του, ταράζουνε τὴν ἀτέλειωτη σιγή. Καὶ μέσα στὸ δάσος τῶν ἀγριο-

βαλανιδιών που σκεπάζει τὰ πλάγια, ἀκούγεται ὁ θυμικός χτύπος τοῦ πελεκιοῦ, ποῦ πολεμαίει νὰ ῥίξει κάτου κανένα αἰωνόβιο δέντρο.

Μιά ομάδα ἀπὸ Νύφες περνοῦν ἀπ' ἐκεῖ κοντὰ καὶ μὲ φωνοῦλα πνιγμένη στους λυγμούς, ἀφίνουνε νὰ βγῆ ἀπ' τὰ θεϊκάτους χεῖλη ἀπέριτα ὁ πόνος.

Πάει κι ὁ γέρος τοῦ Δάσους! Μὰ φαίνεται πῶς ἀντίστραψε ἡ κόρη τοῦ πελεκιοῦ γιατί, βγάζοντας περίτρομες κραβγές, γλύστησαν ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ δέντρα, τὰ γυμνά, κι ἀσπρισμένα ἀπὸ τὸ χιόνι. Καὶ μιὰ συντροφία Σατύρων πέρασεν ἀπ' ἐκεῖ, κι ἀφοῦ παίζανε μὲ τις φλογέρες τους ἕνα πένθιμο σκοπὸ, πάνου ἀπ' τὸν πλαγιασμένο γίγαντα, ἀποτραβηχτήκανε μέσα στὰ χιονισμένα μονοπάτια μὲ σκυμμένα τὰ κεφάλια.

— Συχώρησέ με Γερογίγαντα γιὰ τὸ κακό, σιγομασάει μετανωμένο τώρα τὸ πελέκι.

Τὶ νὰ σὲ συχωρέσω! ἀκούστηκε φωνὴ ποῦ ἔβγαине μέσα ἀπ' τὸ γυμνὸ κούτσουρο, μὴν ἔκλινες στὸ θρῆνο τῶν Νυφῶν καὶ τῶν Σατύρων; ἀφοῖ κι αυτοὶ κυττοῦν μονάχα τὸ δικό τους· γιατί φοβοῦνται μὴ γυμνωθῆ τὸ δάσος καὶ στενεφτοῦν νὰ γυρεύουν ἄλλοῦ καταφυγὴ γιὰ νὰ κάνουν τις ἀπόκρυφες τρέλλες τους. Βλογῶ τὸ χέρι σου. Ἐννιά αἰῶνες ἔζησα στὴ μοναξιά, κι ὅσο κι ἂν τὸ προσπάθησα μὲ τοὺς κλώνους μου νὰ φτάσω τὸν οὐρανό, δὲν τὸ κατάφερα· εἶθε νὰ τὰ ἀξιωθῶ, βγαίνοντας ἀπ' τὸ τζάκι, σὲ καπνοὺς καὶ σὲ φλόγα.

Ξαπλωμένος μέσα στὴ ζεστὴ γωνιά μου κυττῶ τῆς πύρινης γλῶσσας, ποῦ γλυτροῦν πρὸς τὰ ἐπάνω, ὁ καπνὸς κλώθει τις τολύπες καὶ νανουρισμένος ἀπὸ τὸ θάλπος τῆς φωτιᾶς καὶ τὰ τριξίματα τῶν ξύλων ποῦ καίγονται, ἀποκοιμοῦμαι ἤσυχα... ἤσυχα.

Η ΝΥΦΗ ΜΥΡΤΩ

Ὁχι!! μιὰ σφιγμένη φωνοῦλα ἀκούγεται κ' ἕνα παλικάρι σωριάζεται χάμου—μὰ σὰ νάτανε σύνεφο περαστικό, πετιέται ὀρθὸς καὶ τρέχει ἀνάμεσ' ἀπ' τὴν κολασμένη βροχὴ πρὸς τὸ ποτάμι, καὶ πέφτει μέσα στὸ ρέμμα του.

Μιὰ μεγαλύτερη δίνει ἀπ' τις συνηθισμένες κλωθογύρσες, τὸ νερὸ κοκκίνησε γιὰ μιὰ στιγμή, στὸ μέρος ποῦ ἔπεσε, ὕστερα τὸ κόκκινο χρῶμα ἔγινε κίτρινο, ἔτσι ὅπως κατέβαινε πρὸς τὰ κάτω, ὡς πουστὸ τέλος ἐξαφανίστηκε ὀλότελα, καὶ ὁ ποταμὸς πῆρε πάλι τὴν πρωτερηνή του τὴν ὄψη, σκοτεινός, βουβός, καὶ μὲ ἀπειρες δίνες ποῦ τοῦ σκεπάζαν τὸ πρόσωπο σὰ βαθιὰς ριτίδες ἀπὸ γεράμματα. Τὸ λαβωμένο ὅμως, δὲν τὸ ξανάιδε πιά, κανέναν ἀπὸ τοὺς συντρόφους.

—Τὶ ὁμορφὴ μυρουδιά ποῦ χύνουν τὰ τριαντάφυλλα κ' οἱ κρίνοι τοῦ περβολιοῦ! Καὶ τὸ ἀπαλὸ κρεββάτι ποῦ μοῦ ἔστρωσεν ἡ ὁμορφὴ νύφη, ποῦ κατοικεῖ ἐτούτῃ τῇ σπηλιά; Εἶναι σκεπασμένο μὲ δέρματα ἀγομιῶν, καὶ τὸ προσκέφαλό μου εἶναι καμωμένο ἀπὸ φτερά κύνων.

Μὰ δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω τί παράξενος πόνος μοῦ βαστᾷ τὸ πλεβρό μου... Ἴσως νᾶναι κρυολόγημα, γιατί χτὲς, ἀργὰ γυρνούσαμε μέσα στὰ δάση τῶν φιλυρῶν μὲ τὴν καλὴ τῇ Νύφῃ, ποῦ μὲ φιλοξενεῖ στὴ θεϊκὴ τῆς κατοικία· μὰ θὰ περάσῃ κι ἀπὸ ἀφοῦ ὅλα πέρασαν.

— «Ἀγάπη μου κοιμήσου».

Μὰ κοιμάται κανέναν ὁμορφὴ μου νύφη ὅσο ποῦ βρίσκεται κοντὰ σου;

— «Ἀγάπη μου κοιμήσου»!

Καὶ πῶς νὰ κοιμηθῶ κόρη τοῦ ποταμοῦ, ὅσο θυμάμαι τὸ φίλημα ποῦ μοῦ ὄδωσες τὴν ὥρα ποῦ ἤμαστε καθισμένοι κάτου ἀπόνα πλατάνι καὶ μετροῦσαμε τις δίνες καὶ

τὰ ξερὰ κλωνάρια ποῦ τρέχανε γοργὰ πρὸς τὰ κάτω. Σιγά... Μοῦ εἶπες πῶς σελένε Μυρτώ.. Τι ὁμορφὸ ποῦνε στάληθια. Πρῶτῃ φορὰ ἀκουσα τόσο γλυκὸν ὄνομα.

Ὁχι!! καλῶς τότε τὸ γέρο Μορφέα· ποῦ γυρίζεις καλέ μου φίλε; Ἐχω τόσες μέρες νὰ σὲ ἴδῶ κ' ἴσως νὰ μὴν ξέρῃς... «τὰ ξερὰ ὄλα» εἶπεν ὁ Μορφέας καὶ τοῦ ἀγκάλιασε τ' ὀλόξανθό του τὸ κεφάλι.

ΡΑΔΟΥ ΧΑΤΖΗΝΑΣΗ

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Στὸν ἀγαπημένο μου τὸ ΣΤΡΑΤΗ τὸ ΔΟΥΚΑ τὸ διαλεχτὸ μου τὸ φίλο.

Περασμένα μετάνυχτα. Τὸ ἐλαφρὸ τὸ ἀεράκι· ἔφερνε μιὰ γλυκιὰ δροσιὰ στὴ φεγκαρόλουστη τῇ νύχτα. Ἡ Ὀμόνοια δρισκότανε σὲ μεγάλη κίνηση, πλημμυρισμένη ὅπως ἦτανε ἀπὸ τὸν κόσμο τῶ θεάτρων. Κατὰ τὰ συνηθισμένα τους οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὸ θέατρο πέραναν τὴν πάστα γιὰ τὸ παγωτὸ τους πρὶ νὰ τραβήξουνε γιὰ τὸν ὕπνο.

Ὁ Γιωργὸς μὲ μιὰ μεγάλη παρέα γιομάτῃ χαρὲς καὶ γέλια ἦτανε στὸ θέατρο τὸ Πανόραμα ποῦ παιζότανε μιὰ καινούργια ἐπιθεώρηση. Οἱ φίλοι του κείνη τῇ βραδιά εἶχανε μιὰν ἐξαιρετικὴ διάθεση. Πειράζανε κάθε ἀρτίστα στὴ σκηνὴ καὶ κορτάρανε μ' ὄλα τὰ κορίτσια, ποῦ παρακολουθοῦσανε τὴν παράστασι. Μονάχα ὁ Γιωργὸς δὲν πειράζε κανένα κορίτσι. Τοῦ φαίνότανε πῶς οὔτε σωστὸ εἶνε, κι οὔτε ἀξίζει τὸν κόπο, νὰ πειράζει κανέναν ἕνα κορίτσι, ἀμιαλο, τρελόχαρο ἀπὸ τὰ νιάτα, ποῦ ζήταγε νὰ περάσει μιὰν ὥρα ἐφχάριστη μὲ τὸ κόρτε. Τὸ νόμιζε τόσο μικρόπρεπο, ποῦ μὲ περιφρόνησι κ' οἶχτο θωροῦσε γύρω του τοὺς κορτάκηδες νὰ φλερτάρουνε, σιχαμένα καὶ μικρόπρεπα, μὲ τὰ διάφορα τὰ κορίτσια, σὰ νὰ μὴν εἶχανε καλλίτερη ἀσκολία. Μάλιστα ἡ διαγωγή τῆς παρέας του ποῦ ὄχι μονάχα ἔκανε ἀφτὰ ποῦ σιχαίνότανε καὶ περιφρονοῦσε, μὰ καὶ κάτι παραπάνω τὸν ἔκανε νὰ στεναχωριέται καὶ νὰ ὑποφέρει· τόσο ποῦ θάφεδεγε ἂ δὲν ἦτανε ἡ πρώτη τῆς ἐπιθεώρησης καὶ ἂν τὰ νοῦμερά τῆς δὲν ἦσανε ὅπως δῆποτε ὑποφερτὰ καὶ κάποτες ἐφχάριστα μὲ πρωτότυπα κ' ἔξυπνα καλαμπούρια, ποῦ ζετινάζανε κάθε κοινωνικὸ στρώμα.

Τὸ φινάλε τῆς τρίτης πράξης παιζότανε καὶ τὸ κουδοῦνι τσουχτερὰ-τσουχτερὰ ξεχώριζε ἀπὸ τὸ γενικὸ τὸ θόρυβο, ποῦ κἀνανε τὰ ὄργανα μὲ τις φωνάρες τοῦ κόρου, εἰδοποιῶντας πῶς τὸ τέλος τῆς παράστασης ἔφτασε. Οἱ παραφωνίες πέραναν καὶ δίνανε ὅπως ταχτικά γίνεται, μὰ ὁ κοσμᾶνος χειροκροτοῦσε ἀράδα, μὴν προσέχοντας, οὔτε στὴν παράστασι οὔτε στὰ τραγούδια, μὰ στὸ πῶς νὰ βγεῖ ὄξω, σὰ νὰ τὸν ἐσπρωχνε κάποια δύκαμη καὶ νὰ τοῦ ἐπέβαλε τὴν ὅπως-ὅπως γλήγορη ἔξοδο. Συνήθεις δλέπεις ἀπαράδατες κι ἀφτὲς σὰν τόσες ἄλλες, ποῦ μένουνε θαρρεῖς μόνο καὶ μόνο, γιατί εἶνε κακὲς.

Ὁ Γιωργὸς ἔτσι κατσοφιασμένος ὅπως ἦτανε σηκώθηκε ἀναγκαστικά γιὰ νὰ κάνει τόπο στους ἄλλουνοὺς τῆς σειρᾶς του, καὶ ἄθελα παρασύρθηκε ἀπὸ τὸ γενικὸ τὸ ρέμα. Σὲ λίγο συμπρῶχοντας καὶ συμπρωχόμενος δρέθηκε στὰ ὄξω σαλοπάτια. Σκουντούφλησε, τσαλοπάτησε τοὺς διπλανοὺς του, καὶ μὲ χίλιες δυὸ δυσκολίες κατώρθωσε νὰ βρεθεῖ μακριὰ πρὸ τὸ συνωτισμὸ στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμι, λέφτερος ἀπὸ τὸ ἄγριο ἀνθρωπομάζωμα, ζητώντας τοὺς φίλους του, ποῦ εἶχε χάσει στὴν... ἡρωϊκὴ ἔξοδο.

Σὲ λίγο, βρεθήκανε ὄλοι τους. Δῶσανε τὸ ραντεβὸ τους γιὰ τὴν ἄλλη τῇ μέρα καὶ τράβηξε ὁ καθένας τους γιὰ τὸ σπίτι του. Δίπλα τ' ἀφτοκίνητα μουγκρίζανε, ἔτοιμα γιὰ νὰ δεχτοῦνε τοὺς ἐπιβάτες ποῦ θὰ γλεντοῦσανε στὸ Φάληρο, στὴν Κηφισιά καὶ σ' ἄλλες ἐξοχές. Ὁ Γιωργὸς τὰ πέρασε καὶ μὴ θέλοντας νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Ὀμόνοια, μὴν τυχόν καὶ μπλέξῃ μὲ καμιά παρέα, τράβηξε ἴσα γιὰ τὴν πλατεία τοῦ Κάνιγγος, ἀπὸ τὸ ἀντίκρι τοῦ σταθμοῦ τῆς Κηφισιάς δρομάκα.

Πρι νά φτάξη στήν πλατεία εἶδε ἀπό μακριά νᾶρχεται μιὰ παρέα ᾽πό πεντ' ἔξη πρόσωπα κατὰ τὸ μέρος του. Ἦσαντε ὄλοι ἀντρες καὶ μονάχα μιὰ γυναῖκα εἶχανε μαζὶ τους. Σὰ φτάξανε κοντὰ του ὁ Γιῶργος τοὺς προσπέρασε χωρὶς καθόλου νὰ δώση προσοχὴ καὶ τράδηξε τὸ δρόμο του μὲ τὸ κεφάλι χαμηλὰ ὅπως πάντα συνήθιζε.

Στὴν παρέα ὅμως δὲ συνέβαινε τὸ ἴδιο. Τὸ κορίτσι ποῦχανε μαζὶ τους σὰν εἶδε τὸ Γιῶργο νᾶρχεται κοντοστάθηκε στὴν ἀρχὴ κ' ὕστερις ἀλλαξοδρόμισε πλησιάζοντας τὸ Γιῶργο τόσο, ποὺ τὸ πέρασμά του ἀγγίξε τὸ σῶμα της. Θὰ νόμιζε κανένας πὼς ἤθελε νὰ τονὲ σταματήση. Ἡ παρέα ποὺ τηνε συνόδευε μὴ θέλοντας ν' ἀφήση ἀπαρτήρητο τὸ σκέρσο τοῦ κοριτσιοῦ ἀρχισε δῆθεν πὼς ὁ ἕνας μιλάει στὸν ἄλλον νὰ τὴν εἰρωνέβεται.

— Βρὲ ἀδερφε σὰν πολλὰ τὰ ζητᾶς, εἶνε φίλος τοῦ κοριτσιοῦ κ' ἐδιαφέρεται βλέπεις.

— Κουτὸς καημένε ποῦσε πρόστεισε ὁ ἄλλος, μπάς καὶ σοῦ πέρασε πὼς δὲν ἔχει τὸ δικόνετης, καὶ ὄλοι μαζὶ σὰ νάσαντε συνεννοημένοι γελᾶσανε χοντρά—χοντρα.

Τὸ κορίτσι σὰ νὰ μὴν ἄκουσε τίποτα γιὰ σὰ νὰ μὴν κατάλαβε πὼς μιλοῦσανε γι' ἀφτὴν στάθηκε καὶ παρακολούθησε τὸ Γιῶργο μὲ τὸ βλέμμα της ὡς ποὺ τὸν εἶδε νὰ στρίψῃ τὸ σκακί, κατόπι γύρισε στὴν παρέα της καὶ ὡς ν' ἀπαντοῦσε στὰ φιλοφρονήματά τους, τοὺς εἶπε ἀδιάφορα «προχωρήτε σεῖς καὶ σὰς φτάνω» πρι δὲ προφτάσουνε καλὰ καλὰ νὰ καταλάβουνε τί τοὺς εἶπε, χάθηκε στὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου ποὺ πήρε. κὶ ὁ Γιῶργος.

Πολλὴ γλήγορα τονὲ πρόφταξε, κὶ ἀπὸ μακριὰ τοῦ φώναξε νὰ σταθῇ. Σταματήσε' καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸ μέρος τῆς φωνῆς, εἶδε μιὰ σκιὰ κοριτσιοῦ νᾶρχεται κατ' ἀπέναντου του. Δὲν εἶχε καλακούσει καὶ δὲ γνώρισε τὴ φωνή. Ἐβλεπε τὴ σκιὰ ποὺ ἐρχότανε καὶ προσπαθοῦσε μὲ ἀπορία νὰ μαντέψῃ ποιά ν' ἄτανε ὡς ποὺ τονὲ πλησίασε κὶ ἄκουσε ἀντίς γιὰ καλησπέρα :

Γιατί δὲ μὲ χαιρέτησε σὰν πέρασες ἀπὸ κοντὰ μου ;

— Ἄ ! ἐσὺ ἴσαι Κάκια ! ; γειά σου ! τί γυρέδεις ἐδῶ ! ; ..

— Γιατί δὲ μὲ χαιρέτησε σὰν πέρασες ἀπὸ κοντὰ μου ξανάπε, μὰ τώρα μουρμουστικά μ' ἕνα τόνο γιομάτο παράπονο, τόνο κλαψιάρικο καὶ πονετικό.

— Ἄ σ' ἐβλεπα θὰ σὲ χαιρετοῦσα. Δὲν πιστεύω νὰ φαντάζεσαι πὼς σ' εἶδα καὶ δὲ σὲ χαιρέτισα, γιὰ πὼς τόκανα ξεπίτῃδες ; Ἐχω ἄλλως τε μιὰ τέτια κακοδιάθεση ἀπόψε, ποὺ μὰ τὴν ἀλήθεια εἶμαι σὰν ἄρρωστος. Ὅλα μοῦ φταῖνε γύρω μου. Νὰ βλέπεις τραδᾶω γραμμὴ γιὰ τὸ σπῆτι. Πᾶω νὰ κοιμηθῶ γιατί ἄβριο πρέπει νὰ σηκωθῶ πολλὴ πρωί... Μὰ δὲ μοῦ λές, ἐσὺ τί γυρέδεις ἐδῶ ! ;

— Ἐσένα !

— Ἐμένα ; Σὲ καλό σου !. Ὅριστε νάμαι ! Καὶ γέλασε φωναχτὰ φωναχτὰ σὰ νὰ θελε νὰ διώξῃ τὴ δυσἀρέσκεια ποῦχε στὴν ψυχὴ του.

— Καλὲ ποὺ ἔμαθες νὰ γελᾶς ἔτσι ὁμορφα ; ! Μὴ μοῦ δίνεις τὸ χέρι σου !. Ἄφτὸ ἔλλειπε νὰ μᾶς κἀνης καὶ τὸν ἀκατάδεχτο. Τοῦ ἄρπαξε μὲ βία τὸ χέρι, τοῦ τῶσφιξε στὰ δάχτυλά της κ' ἐπειτα τῶδαλε κάτω ἀπὸ τὸ μπράτσο της. Κᾶνε μου τὴ χάρη σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ πᾶς ὡς τὸ σπῆτι. Ἐλα.. Κάποιος κύριος εἶχε τὴν.. καλοσύνη ἄς ποῦμε, νὰ μὲ συνοδέψῃ μὲ τὴν παρέα του ἀπὸ πᾶνου ποὺ κατέβαινα. Ἄρετὰ σιχαμένος κὶ ἀφτὸς κ' ἡ παρέα του. Ζητοῦσα μιὰν ἀφορμὴ γιὰ νὰ τοὺς ξεφορτωθῶ καὶ νὰ ποῦ σὰ θεὸς λυτρωτὴς φάνηκε στὸ δρόμο μου. Ἐέρης τί δύσκολα ποὺ θὰ ξέμπλεχα ; κ' εἶμαι τόσο ἄσημα ἕνα δυὸ μέρες τώρα. Ἄχ δὲν ξέρεις πόσο ἄσημα...

— Χα χα χα ! Ὁ ἄλλαξα σήμερα φαίνεται ἀφοῦ γέννημα θεὸς ! Χρειάζεται δὲ καὶ λίγη ποικιλία. Ὅλο διάβολος δὲν ταιριάζει, πᾶει πολλί, ἔ ; τί λές καὶ σὺ ; Χα χα χα, καὶ ξαναγέλασε φωναχτὰ, θέλοντας νὰ φανῇ χαρούμενος.

— Οὐφ ! καημένε καὶ σὺ μὲ τὰ σαλά σου, πειραχτήρη. Ἐγὼ σοῦ μιλῶ σοδάρᾳ καὶ σὺ τὸ χαδᾶ σου, ὄλο ἀστεῖα.. Ἐλα πᾶμε κὶ ἀφτὰ τοῦτο τώρα, δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ξαναμ-

πλέξω μὲ τοὺς χαλέδες ἀφτουνούς. Τὸν ἐσιμπρωξε καὶ κινήσανε μαζὶ γιὰ τὴν Ὀμόνοια Ἦτανε καὶ καιρὸς γιατί φάνηκε στὸ δάθος ἡ παρέα νᾶρχεται σὲ ἀναζητήσῃ της.

Κρατημένοι χέρι χέρι, σὰν τὰ μικρὰ τὰ παιδιὰ φτάσανε στὴν Ὀμόνοια καὶ μπήκανε στὸ ζαχαροπλαστεῖο τοῦ Μπερνίτσα. Πῶσω τους ἡ παρέα τοὺς ἀκολουθοῦσε, ἐλπίζοντας πὼς θὰ ξενετάριζε γλήγορα. Μὰ σὰν εἶδανε πὼς ἡ Κάκια, γιὰ νὰ τοὺς ξεφορτωθῇ βέβαια, μπήκε στὸ ζαχαροπλαστεῖο παράγγειλε καὶ πᾶστες, τὸ πήραν ἀπόφαση πὼς δὲ θὰ ξανάρθῃ καὶ τὴν ἀφήσανε ἤσυχη.

— Δὲν κάνεις τὴ δουλιὰ σου τὴν κλιουσκόφα, τὴν παλιο...—Ψιθυρίσανε σὰν ἀποχαιρετιστήρη κοπιμέντο, κὶ ἀπομακριθῆκανε.

Ὁ Γιῶργος κ' ἡ Κάκια μόλις λεφτερωθῆκανε ἀπὸ τὸ μελᾶ τους, πλερώσανε τὸ γκαρσόνι καὶ κινήσανε γιὰ τὸ σπῆτι τῆς Κάκιας. Πήρανε τὴν ὁδὸ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ στὴν πρώτη τὴν πύροδο ἀριστερὰ στρίψανε. Περπατήσανε λίγο ἀκόμα καὶ σταματήσανε σ' ἕνα καλοῦτσικο σπιτάκι μὲ δυὸ πατωσιές. Ἡ Κάκια ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ἀργυρὸ της τὸ τσαντάκι ἕνα κλειδὶ κὶ ἀνοίξε τὴν δξώπορτα. Ὑστερα τράδηξε ἀπὸ τὸ χέρι τὸ Γιῶργο μέσα καὶ ξανάκλεισε.

Ἄφῃσέ με καημένη δὲ μπορῶ νὰ μείνω ἀπόψε, βλέπεις θέλω νὰ σηκωθῶ πολλὴ πρωί, γιατί ἄβριο ἔχω μπόλικη δουλιὰ νὰ τελειώσω.

— Ἐλα γιὰ μιὰ μονάχα στιγμὴ. Θὰ σοῦ πῶ κάτι δικό μου, πολλὴ σοδάρᾳ καὶ κατόπι φέδγεις.

Ἡ φωνὴ της ἦτανε τόσο θλιμμένη, τόσο παρακλητικιά, ποὺ δὲ μπόρεσε οὔτε μιὰ λέξη ἐναντία στὴ θέλησή της νὰ πῇ.

Προχώρησε κείνη μπροστὰ στὸ σκοτινὸ τὸ διάδρομο τοῦ σπιτιοῦ κὶ ἀφτὸς σὰν ἄθελά του τὴν ἀκολούθησε. Φτάσανε μπρὸς στὴ σκάλα τὴν ἀνεβήκανε σιγανὰ σιγανὰ, πατώντας στὰ νύχια τῶν ποδιῶνε τους, καὶ στὸ δέφτερο τὸ πάτομα μπήκανε σὲ μιὰ κάμαρα.

Μόλις ἀνοίξανε τὴν τζαμόπορτα μιὰ γλυκιὰ μυρωδιὰ τοὺς ὑποδέχτηκε.. Ἡ βιολέτα ποῦτανε ἡ ἀγαπημένη της μυρωδιὰ κυριαρχοῦσε σ' ὅλη τὴν κάμαρα, ποὺ τὸ ἀργυρόχρωμο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τηνὲ φωτίζε χλωμὰ σὰ πῆνιμα. Τὰ λίγα κὶ ἀπλὰ ἐπιπλά της, ἦσαντε μ' ἐπιμέλεια καὶ τάξη τοποθετημένα. Ἡ κάμαρά της καλομαρτυροῦσε μὲ τὴν πρώτη τὴ ματιὰ γιὰ τὴ νοικοκυροσύνη τῆς νοικατόριστας. Ἐστριψε τὸ κουμπὶ τοῦ ἤλεκτρικοῦ κ' ἡ λάμψη του, ἀφάνισε τὸν ἀργυρένιο γλυκόχρωμο τοῦ φεγγαριοῦ φωτισμό. Πάνου στὸ τραπέζι της μὰ φιλόκαλη ἀσημένια θήκη φιλοξειοῦσ' ἕνα μουκέτο πολίχρωμα λουλούδια καὶ δίπλα στὸ κρεβάτι, μὲ τὰ κάτασπρα τὰ σεντόνια καὶ μὲ τὰ πιτσιλιένια τὰ μαξιλάρια, πάνου στὸ κομοδίνο ἐν ἄλλο ρηγητὸ γιालένιο ἀνθοδοχεῖο μὲ τρία ὀλόλεφα ἐκατόφυλλα. Δυὸ τρία καλοδεμένα βιβλία, εἰκόνες καλλιτεχνικὲς κρεμασμένες στοὺς τοίχους καὶ γλάστρες μπόλικες φουντουμένες, καταπράσινες στολίζανε τίς γωνιὲς καὶ τὰ παράθυρα.

Ἐδῶκε μιὰ καρέκλα στὸ Γιῶργο ποὺ στεκότανε ὀρθιος μπρὸς στὸ παράθυρο κὶ ἀρχισε νὰ βγάξῃ τὴν τουαλέτα της. Γιὰ λίγες στιγμὲς κανεὶς δὲ μιλοῦσε, μονάχα τὸ ρολόγι καὶ τὸ φροῦ φροῦ ποὺ κἀνανε τὰ φορέματά της ἀκουγότανε.

— Θέλεις νὰ σῆσω τὸ φῶς ; Εἶνε τόσο πιόμορφα μὲ τὸ φεγγάρι. Καὶ χωρὶς νὰ περιμένη τὴ συγκατάθεσή του ἔστριψε τὸ κουμπὶ τοῦ ἤλεκτρικοῦ, καὶ τὸ χλωμὸ φεγγαράκι ξανακυριάρχησε στὸ δωμάτιο. Κατόπι πέρνοντας μιὰ καρέκλα πλησίασε στὸ παράθυρο καὶ κάθησε δίπλα στὸ Γιῶργο.

Τὸ ἀγεράκι ψυχρότερο τώρα ἔφερε λίγο κρῦο στὴ δροσιὰ τὴν ποθητὴ τῆς Μαγιάτικιας νύχτας. Ὁ οὐρανὸς κατακάθαρος, στολισμένος μὲ τ' ἀπειρά του τὰ λαμπερὰ μαργαριτάρια καὶ μὲ τ' ὀλόγιμο τὸ φεγγάρι, πλημμύριζε ὅλη τὴ γῆ μὲ τὴ γλυκιὰ του τὴ χλωμάδα. Ἀντίκρι στὸ παραθύρὸ της ὁ δημόσιος ὁ κῆπος, μὲ τὰ λίγα, μὰ μεγάλα, δέντρα του, παρουσίαζε κάτι τὸ φαντασμαγορικό. Τὸ ἀργυρόχρωμο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ εἰσχωρώντας ἀνάμεσα πὸ τίς φυλλωσιές ἔκανε διάφορα σκῆματα στὴ γῆ ποὺ νόμιζε κα-

νεις πώς κόσμος φωτινός και κόσμος σκιερός παίζανε χαρούμενα παιχνίδια στο κάθε φύσημα του αγέρα. Τα δέντρα γέμνανε τα κλωνάρια τους κι ἀγκαλιαζόντανε σ' αὐτὰ ἀλλάζανε φιλιὰ. Καὶ τὸ μουρμούρισμα τῶ φύλλωνε θαρρεῖς κ' ἦτανε τὰ λόγια τὰ γλυκὰ τῆς ἀγάπης ποὺ λέγανε μαζί με τὰ πουλιά, ποὺ μὴν ὑστερώντας στὴ γενικὴ τὴ χαρὰ προσθέτανε τὴν τέρψη τοῦ γλυκόλαλου τραγουδιοῦ τους.

Ὁ Γιόργος ἀκουμπισμένος με τοὺς ἀγκῶνες του στὸ παράθυρο κυτοῦσε μισομαγεμένος τις ὁμορφιές, ποὺ σήμερα τοῦ φαινότανε, πὼς δὲ μιάζανε με τις ἄλλες τις βραδιές, ποὺ τοῦ φαινότανε ἀγνώριστες πιδ μαγικές. Βρίσκανε μιὰ τέτια στήν ψυχὴ του ἀπήχηση, ποὺ θαρρεῖς πὼς σήμερα ἐξιδανικέφτηκε ἡ ψυχὴ του πρὸς τὴ μεγάλη τὴ μητέρα τόσο, ὥστε νὰ νιώση ὅπωςδῆποτε τοὺς ἀπόκρυφούς της παράδεισους. Ἐτσι ἀφηρημένος, θυσιζόμενος στὴν ἀπόλαψη τῆς ὁμορφιάς, δὲν κατάλαβε τὴν Κάκια σὰν κάθησε κοντὰ του. Ἐκείνη πάλε, σὰ νὰ αἰστανότανε τὴν ἐκστιασὴ τῆς ψυχῆς του, προσπαθοῦσε καὶ τὴν ἀναπνοή της ἀκόμα νὰ συγκρατήση. Ἐσφιγγε στὴν καρδιά της τὸ μεγάλο της τὸν πόνο, μὴν τολμώντας νὰ τοῦ μιλήσῃ, ἀν καὶ γνῶριζε τὴν μεγάλη του τὴν καρδιά τὴ μεγάλη του τὴν ἀγάπη ποῦχε γιάφτῃ. Ὡ! πόσο ἤθελε νὰ κλάψῃ, πόσο ἤθελε νὰ ξεσπάσῃ θρηγώνοντας, ζωντανὴ ἀκόμα, τὴ δική της τὴ ζωὴ, ποὺ τὴν ἔδλεπε μέρα με τὴ μέρα νὰ χάνεται. Ναὶ τὴ ζωὴ της ποὺ σὲ λίγο ἴσως θάφευγε! Ἐξοφῆγε ναί, τῶξερε καλά, γιατί ποτέ ἢ προαίστησῃ τῆς ψυχῆς της δὲν τὴν γέλοῦσε... Μονάχα τὰ μάτια της, τὰ πάντα κλαψιάρικα, τὰ μεγάλα κείνα τὰ μάτια, μονάχ' ἀφτὰ δὲ μποροῦσε νὰ συγκρατήση, ποὺ σιωπηρὰ κλαίγανε τὴν κακὴ της τὴ μοῖρα, τὸ καταραμένο της τὸ ριζικό.

Τὸ φεγγαράκι, ποὺ κάθε βράδι μαζί του μιλοῦσε καὶ κάποτε μάλιστα ὀλάκαιρες νύχτες, δταν ἐγκαταλειμμένη κ' ἀπ' ἀφτόνε ἀκόμα τὸ Μορφέα ἀγρυπνοῦσε ἐχοντάς το μοναχικό της σύντροφο, τὸ φεγγαράκι ποὺ αἰστανότανε τὸν ἀποκρυφὸ της τὸν πόνο, τὴν ἀγκάλιασε με τὸ θλιμμένο του τὸ φῶς, ζητώντας με τὴ θεϊκιά, τὴν ἀμίλητὴ του, τὴ γλώσσα, ποὺ μονάχα ἡ Κάκια τὴν καταλάβαινε νὰ τὴν παρηγορήσῃ νὰ τῆς πῆ, ποῖος ξέρει;! πὼς ἡ χαρὰ κ' ἡ ἐφτυχία κάποιου ἀλλοῦ κι ὄχι στὸν κόσμο μας βρίσκονται πὼς ὁ θάνατος, ποὺ στοὺς θνητοὺς φαίνεται φοδερὸς, ἄλλοι τὸν θεωροῦνε σὰν τὸ μεγαλύτερο ἐδεργέτημα σὰν τὸ μόνο ἀληθινὸ λυτρωμό. Καὶ ποῖος ξέρει πόσες ἄλλες μεγάλες ἀλήθειες, ποὺ ἐμεῖς ποτέ δὲ θὰν τῆς μάθουμε ποὺ σὲ μᾶς ἴσως δὲ θὰνε προσιτές.

Ἐτσι φωτισμένη ἀπὸ τὸ οὐράνιο τὸ φῶς ἐμιαζε σὰ μιὰ χλωμὴ πεντάμορφη νεραῖδα, σὰν ἓνα μαδρόμαλλο ἀγγελοῦδι, ποὺ γιὰ κατοικία του δὲν τοῦ ἄξιζε ἡ καταραμένη μας ἡ γῆ.

ΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1920

("Ἐχει συνέχεια)

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΕΝΑ ΚΡΥΟ, ΒΡΟΧΕΡΟ ΠΡΩΪ

Ὁ Μαθιὸς πέραγε δίχως ἀμφιβολία τις τελευταῖες δύσκολες μέρες τῆς ζωῆς του. Τὸν καιρὸ τοῦτον ὄρες ὀλόκληρες μηδενισμένος πειὰ ἀπὸ τὰ ὑπουλα χτυπήματα τῆς ἀνίκητης ἀρρώστιας τοῦ στήθους, καθότανε πεσμένος στὸ βρομερὸ κοβᾶτι τῆς σοφίτας ποὺ τοῦ εἶχε δώσει δυστροπώντας ὁ ξενοδόχος. Τὸ ἀδυνατισμένο κορμί του ἐμοιαζε με ἴσκιο καὶ ἡ θολὴ ματιὰ του ἀγριεμένη κοίταζε, σὰ νὰ μὴν μποροῦσε νὰ λυτρωθεῖ ἀπὸ τὴν πικρὴ σκέψη, σὰ νὰ μὴν εἶχε συναίστησῃ τί γινόταν γύρω του, ἀλλὰ σὰ νὰ κοίταζε μέσα του. Βοῦλες κοκκινωπὲς εἶτανε ἀποτυπωμένος στὸ ὄχρὸ πρόσωπό του καὶ τὰ χεῖλια του ἀσπρίζανε σὰ μαδημένα.

Ἐνας μουγγὸς στεναγμὸς σὰ μιὰ ὑπέρτατη ἔκληση γιὰ τὴν ἀπολύτρωση ποὺ εἶτανε μαζί καὶ μιὰ ἀφωνὴ διαμαρτυρία γιὰ τὴ βαρειά, πρόσκαιρη ζωὴ, ἀκουόταν στὴ μακρομένη σοφίτα. Ἄλλ' ὁ ἀντίπαλος ἐσβηνε πένθιμα κ' ὁ Μαθιὸς σηκωνόταν γιὰ ν' ἀκο-

λουθῆσει καὶ σήμερα πάλι, ὅμοια σὰν τις ἄλλες μέρες παραξενεμένος γιὰτὶ δὲν εἶχε ξοφλήσει ἀκόμα με ὄλ' αὐτὰ τὸ δρόμο ὡς τὸ μικρὸ ἐστιατόριο, νὰ περάσει στὸ συνοικιακὸ καφενεῖο καὶ νὰ γυρίσει ξανά ἀπὸ τὴ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας, ποὺ ἔτριξε στὰ πατήματά του, στὴ σοφίτα τοῦ ξενοδοχείου. «Καμιὰν ὥρα θὰ με βροῦνε ἐδῶ» συλλογιζόταν. Κ' ἔμεινε βουβὸς τρομάζοντας κ' ὁ ἴδιος με τὴν ἀφοβία του αὐτὴ μπροστὰ στὸ θάνατο...

Κάποιο ρολοῖ χτυποῦσε μία ὕστερ' ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα.

Σὰς περιμένα γιὰ νὰ κλείσω, τοῦ εἶπεν ὁ πορτιέρης, ἓνας κοντόχοντρος ἀνθρωπάκος με μεγάλα κατεβαστὰ μουστάκια, με φρυδιὰ, σμιχτὰ, καὶ με φωνὴ υποκριτικὴ σοβαρὴ, σὰν ἀνθρώπος ποὺ εἶχε στὸ κεφάλι του ἄπειρες φροντίδες.

— Καληνύχτα, πρόφερον ὁ Μαθιὸς.

— Καληνύχτα σας, καληνύχτα σας.

Πάτησε τὸ πρῶτο σκαλί.

— Νὰ σὰς δώσω σπύρα «τὸ φῶς ἀπάνω εἶνε σβηστό ;

Ὁ Μαθιὸς τὰ πῆρε εὐχαριστώντας. Ἀκούονταν τὰ βήματα καὶ τῶν δύο νὰ σβήνουνε στὴν ἀπέραντην ἡσυχία τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἀδύνατο φῶς ἐνὸς κεριοῦ φώτισε τὸ ὄχρὸ πρόσωπό του καὶ τὴ νυσταγμένη μορφή τοῦ πορτιέρη.

— Νὰ σὰς συνοδέψω ὡς ἀπάνω. Ἀμα περάσουνε οἱ δώδεκα μοῦ φεύγει ὁ ὕπνος, ξαναεἶπεν ὁ πορτιέρης. Ἐνα τραβημένο μουγκριτὸ ἀκούστηκε πίσω ἀπὸ ἓνα κίτρινο ξέθωρο παραβάν τοῦ πρῶτου πατώματος.

— Τὸ βαπόρι ποῦ μᾶς ἔφερε πολλοὺς στρατιώτες ἀπόψε.. Εἶναι ὅμως περαστικό ;

Οἱ σκιές τους μεγαλώνανε ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ, ἔπειτα τὰ πρόσωπά τους φανήκανε στὸ μεγάλο καθρέφτη τῆς τραπεζαρίας, σὰν ἓνα θλιβερό, κρῦο πέρασμα. Στὴ μικρὴ σκάλα ποὺ ἀνέβαινε ὡς τὴ σοφίτα ὁ πορτιέρης στάθηκε.

— Εἶμαι ἐνάντιος στὴν τόλμη... δὲν ἔχω καμιὰ ἐμπιστοσύνη στὶς γλήγορες ἀποφάσεις, εἶπε σὰ νὰ συνέχιζε μιὰ κουβέντα πρωτῆτερη.

— Ναὶ εἶν' ἀλήθεια, ἀπάντησε βαρετὰ ὁ Μαθιὸς.

Ἀκούστηκε ὁ χτύπος ἐνὸς ῥολοιοῦ πνιχτὸς σὰ ἂν εἶτανε κρατημένο τὸ ἐλατήριό του καὶ ἐξέφυγε με δυσκολία.

— Ἐλάτε δὰ τὸρα θὰ μοῦ πῆτε ὅτι ἡ ἀνατροπὴ δὲν παίζει ῥόλο σ' αὐτό. Εἶνε κύριέ μου, ἡ ἐμφυτὴ ἐκείνη περιφάνεια» ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κακίσει οὔτε τὸ πειὸ ἐξευτελιστικὸ ἐπάγγελμα. Νὰ γιὰτὶ δὲν ἔχω καμιὰ ἐμπιστοσύνη στὴν τόλμη. Νὰ γιὰτὶ μ' ὄλη μου τὴ» μόρφωση καὶ τὴν ἀνεξαρτησία δουλεύω ἐδῶ. Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησῃ πρόσθεσε :

— Καληνύχτα.. καληνύχτα σας.

Ὁ Μαθιὸς ἐκλείσε τὴν πόρτα μ' ἑλαφρὸ γέλοιο στὰ χεῖλια, γιὰ τὸ ξεθωριασμένο ἰδανικὸ τοῦ πορτιέρη. Ἀκουστήκανε τὰ βήματά του γὰ σβύνουνε στὸ διάδρομο. Ἐπειτα τὸ τρίξιμο τοῦ κλειδιοῦ, ποὺ στριφογύρισε.

Κάποιο σταχτερὸ συγγεφιασμένο δειλινὸ τοῦ φθινόπωρου, ποὺ εἶχε περπατήσῃ πολὺ στὸ πάρκο, γύριζε μέσ' ἀπὸ τὰ λίγα σπύτια τῆς νεοχτισμένης συνοικίας. Ἀπὸ τις ἀνεβασμένες κουρτίνες τῶν παραθυριῶν τὸν κοίταζαν χαρωπὰ νεανικὰ πρόσωπα, σὰ νὰ τοῦ ἀνιστοροῦσαν πόσο εὐθυμῃ, πόσο μεθυστικὴ ἦταν ἡ ζωὴ : Σὲ μιὰ μισάνοιχτη πόρτα ἄκουσε μιὰ δυνατὴ κοριτσιότικη φωνὴ καὶ τὴν ἐνοιωσε σὰν ἀτέλειωτο χάδι μέσα του. Ἐπειτα εἶδε τὸ κορίτσι στὴν πόρτα ἀπέξω, στὸ μικρὸ πεῦκο κοντὰ, ποὺ τὰ κλαδιά του ἔγερναν ἀπὸ τὸ σιγανὸ ἄνεμο. Οἱ τρομαγμένες βλεφαρίδες ξάνοιγαν δύο φεγγοβόλα μάτια καὶ στὸ κῆμα τῶν μαλλιῶν ἔτρεμε κάποιο λαμπύρισμα. Πέρασε τόσο κοντὰ τῆς ὥστε εἶδε τις γαλάζιες φλέβες στ' ἀπλωμένα χεῖρια, ποὺ κράτηγαν τὸν ἀδύνατο κορμὸ τοῦ πεῦ-

κου. Την ίδια στιγμή άνοιξαν ή πόρτα. Μιά γυναίκα φώναζε τ' όνομα του χοιρτσιού, αλλά μόλις είδε τὸ Μαθιὸ στάθηκε άφωνή. Έπειτα γέλασε και πήγε κοντά.

— Πόσος καιρός πέρασε !...

°Ο Μαθιὸς τῆς ἔδωκε τὸ χέρι.

— Ἀλήθεια πολὺς !...

— Ποὺ κάθεστε τώρα ;

Εἶπε τ' όνομα τοῦ ξενοδοχείου.

— Τὸ σπίτι εἶνε δικό μας τοῦ εἶπε ὕστερ' ἀπὸ λίγο., "Αν θέλατε.. Στὴν αὐλὴ εἶνε δωμάτια ἄδια ἀκόμα... Στὴ σβησιμένη μορφὴ τοῦ Μαθιοῦ φεγγοβόλησ' ἓνα γέλιο. Ἀλήθεια, ναί θὰ μπορούσε νὰ βρεθῆ ἄξαφνα μέσα στὸ χυμὸ τῆς ζωῆς, ἔδῶ πού ὁ ἀέρας ἦταν ἀλαφρὸς και δροσερὰ ξένοιαστα γέλοια σπάζονταν γύρω του.

Ἐφυγε σὰ μεθυσμένος ἀπὸ δυνατὸ παλὸ κρασί.

— Μιά μέρα— δυὸ μᾶς παραγγέλνετε πρὶν ἔρθετε τοῦ φώναξε ἡ γυναίκα καθὼς ἔφευγε.

Αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία ἀναλαμπὴ στὴ ζωὴ τοῦ Μαθιοῦ. Ὑστερ' ἀπὸ λίγες μέρες ἓνα κοῦ προῦ τοῦ Νοέβριου, πού ὁ κατσουφιασμένος κρεμαστὸς οὐρανὸς μαύριζε τόνε βρήκανε δίχως τρονὴ στὸ βρομερὸ κρεβάτι τῆς σοφίτας του.

Δυὸ μέρες δὲν εἶχε φάει τίποτα κι' ὁ πορτιέρης πού μπῆκε μουμουρίζοντας με τὸ φροντισμένο και ὑποκριτικὰ σπουδαίῳ ὕφος του : —Μὰ σεῖς βαλθῆκατε νὰ ξεκάνετε τὸν ἑαυτὸ σας—παράξενη εὔτηρε με τὴν γλωμάδα τοῦ προσώπου.... Ἐπειτα κατέβηκε και ἀνάφρε στὴ ξενοδόχα :

— °Ο Μαθιὸς μᾶς ἄφρησε χρόνους..

— Ἀπὸ τὴ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας νὰ τὸν κατεβάσετε κάτω χωρὶς νὰ πάρεῖ εἶδηση κανεῖς, ἀπάντησε με θυμὸν ὁ ξενοδόχος.

Ὑστερ' ἀπὸ λίγο τέσσερις ἄνθρωποι κατέβαζαν σ' ἓνα σεντόνι χωρὶς νὰ φαίνεται, τὸ πτώμα τοῦ Μαθιοῦ ἀπὸ τὴ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας. Τὰ σκαλιὰ τρίζανε κάτω ἀπὸ τὰ πατήματά τους σὰν τὸ ἀνθρώπινο φορτίο νὰ βάραινε ὀλοένα.

— Τέσσαρις ἄνθρωποι γιὰ νὰ καταβάσετε τ' ἄπλυτα. Τὶ κακομοιριά.. φώναξε ἡ γυναίκα τοῦ ξενοδόχου ἅμα τὸς εἶδε, στηρίζοντας τὰ χέρια τῆς στὶς πλαδαρὲς σάρκες τῆς μέσης.

Ἀπὸ ἔν' ἀπότομο τίναγμα τὸ σεντόνι τραβῆχτηκε και τὸ ὄχρὸ πρόσωπο τοῦ πεθαμένου πρόβαλε με τὸ ἴδιο πικρὸ γέλιο τῆς ἐγκαρτέρησης, πού ἀνθοῦσε πάντα στ' ἄσπρα χείλια του.

Δυνατὴ βροντὴ ἀκολούθησε μιὰ φωτεινὴ ἀλυσίδα, πού γράφηκε στὸ μολυβένιον οὐρανὸ κι' ἔπειτα τρίξιμο τῶν τζαμιῶν. Ἡ βροχὴ ἐρχότανε δυνατὴ και γρήγορη. Ἡ γυναίκα τοῦ ξενοδόχου γύρησε τὸ πρόσωπο μορφάζοντας.—

Ἀθήνα.

ΦΩΤΟΥ ΑΥΓΗ

Ο ΙΔΑΝΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Σταμάτησε κι ἀπίθεσε τὴν πέγνα στὸ λάκωμα τοῦ καλαμαριοῦ. Τώρα σκεβότανε—σκεβότανε νὰ πλάσει με τὸ νοῦ του ἓνα ὁμορφὸ τελειωμὸ πού με τὶς φανταχταρὲς του τὶς λέξεις και τὴ γεροῦ του τὴν ἔννοια νὰ κάμει στὸ διαβαστὴ τοῦ ἄρθρου του αὐτοῦ μιά μεγάλη πολὶ μεγάλη ἐντύπωση. Ἦθελε με τὸ ἄρθρο του αὐτὸ ν' ἀγγίξει και τὶς πὶν ἀδιάφορες ψυχές. Ἦθελε τοῦ κάθε ἄνθρωπου νὰ γκρεμῆσει τὸν πέπλο τῆς ἀδιαφορίας πού τὸνε μπόδιζε νὰ βλέπει καθαρὰ-ἀληθινὰ. Ἦθελε καθένανε νὰ τὸνε σύρει ἀψηλά πολὶ ἀψηλά στὰ μενεξεδένια περιβόλια τῆς γεροῦς—τῆς ἀληθινῆς σκέψης, κι ἀπὸ κει ὁ καθέναν μοναχὸς του νὰ δεῖ τὶς λογιῶ-λογιῶν ἀσκήμιες τῆς σημερινῆς

κοινωνίας—νὰ δεῖ τὰ θέμελα τῆς τὸ φέμμα και τὴν ἀδικία, νὰ ἀίστανθεῖ τὴ μούχλα τῆς. Νὰ γι αὐτὸ γύρουνε νὰ γράψει καλὸ τελειωμὸ γι αὐτὸ σταμάτησε τὸ γράψιμο.

Ἐν' ἀδύναμο χτύπημα στὴν πόρτα τῆς κἀμαρᾶς του, τοῦκανε τὸ πρόσωπό του, τ' ἄσπενικὸ με τὰ λεπτὰ κι εὐγενικὰ χαρακτηριστικὰ, νὰ λάβει λογιῶ-λογιῶνε χροματισμούς. «Ποιὸς νᾶνε πάλι ;» ψιθύρισε. Σκέπασε τὰ χειρογράφα του με μιὰ φημερίδα, σηκώθηκε κι ἄνοιξε. Ἐγα παιδί ἴσα με δώδεκα χρόνων στεκότανε στὴν πόρτα. Ἦτανε ντυμένο με κάτι παληόρουχα—δύσκολο νὰ καταλάβεις τὸν πρώτο τους χροματισμὸ—χιλιομάλωτα κ' ἀφίγανε σὲ πολλὰ μέρη νὰ φαίνεται τὸ χαλκιωμένο ἀπὸ τὸν ἥλιο κι ἀγέρα δέρμα του. Τὰ πόδια του ὀλόγυμνα και πότερο χαλκιωμένα σχεδὸ μαύρα. Στὰ μάτια του τὰ μεγάλα και σὸ μικρὸ τ' ὀλοστρογγυλὸ πρόσωπό του μιὰ συκοφάνε φανερωτότανε. Τὸν κοίταξε καλὰ-καλὰ. Στὴν ἀρχὴ θύμωσε κ' ἔκανε νὰ κλεισίσει τὴν πόρτα. Ὑστερις ὁμως ἔννοιωσε μιὰ συμπάθεια κι ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ γελειοῦ του ὄσες δεκάρες εἶχε. Καὶ δίνοντάς τῆς.

— Πάρε αὐτές—τοῦπε—και σὺ κουρέλι τῆς. . .

— Δὲν εἶμαι ζητιάνος. Δουλεύω. . . Εἶμαι λούστρος. . . τ' ἀπάντησε.

Ἡ φωνὴ του μαρτύρασε πὸς μέσα του ἔννοιωσε μεγάλο πόνο. Πόνεσε γιὰ τὸν πῆρε γιὰ ζητιάνο μιὰ και δὲν ἦτανε. Μιὰ κ' ἰδρώνει γιὰ νὰ βγάλει τὸ φώμα του. Θέλησε νὰ τὸνε βροῖσει μᾶ... Σκέφτηκε πὸς τὰ ρούχα πὸς φόραγε, εἶνε ζητιάνου ρούχα. Κ' ἔβαλε τὰ δυνάτά του γιὰ νὰ συγκρατήσῃ μέσα του τὸ θυμὸ. Τὸ βλέμμα του ἄλλαξε. Τὰ μάτια του τὰ μεγάλα τ' ὀλόμυμνε δειχνόντανε μᾶτις δολοφόνου.... Καὶ με φωνὴ ἀδύναμη σὰ νὰ πνιγότανε στὸ θυμὸ του—τὸνε ρώτησε:

— Εἶσαι ὁ κ. Φωτιάδης ;

— Ναί.

— Πάρε αὐτό. Καὶ τοῦ ἔδωσε ἓνα γραμματάκι, κατόπι με βῆμα γοργὸ σχεδὸ τρεχάτο κατέβηκε τὴ σκάλα κ' ἔφυγε.

Ἀλήθεια τώρα κατάλαβε πόσο μεγάλο κακὸ τοῦκανε πέρνοντάς το γιὰ ζητιάνο. Θέλησε νὰ τρέξει νὰ τὸ φτάσει και νὰ τοῦ ζητήσῃ συγγνώμη, μὶ κείνο εἶχε πὶν πολὺ ἀπομακρυνθεῖ. Φώναξε. Δυναμώσε ὄσο μπόρεσε τὴ φωνὴ του. Ἐκείνο δὲ γύρισε. Μὰ εἶμαι ἓνας... και τᾶβαλε με τὸν ἑαυτὸ του. Ἐννοιωσε μέσα του μιὰ περιφρόνηση γιὰ τὸ ἀτομὸ του. «°Οχι, δὲν ἔπρεπε γιὰ τοῦ φερθῶ ἔτσι. Ἐπρεπε τοῦλάχιστο νὰ τοῦ ζητοῦσα συγγνώμη» ψιθύρισε, κ' ἠσύχασε λίγο σὰν ὑποσχέθηκε στὸν ἑαυτὸ του πὸς ἂν ποτέ του τ' ἀπάνταξε στὸ δρόμο νὰ τοῦ ζητήσῃ πολλὲς φορὲς συγγνώμη. Ὑστερις ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ γραμματάκι πού τὸ γύριξε και τὸ ξαναγύριζε στὰ χέρια του με τὰ στραγγισμένα του τὰ δάχτυλα και πού μόλις τώρα τὸχε προσέξει. Τὸ γράψιμο αὐτὸ τὸβλεπε γιὰ πρώτη του φορὰ «Ἀπὸ ποῦ νᾶνε ;» σκέφτηκε. Ἐσκισε τὸ φάκελ' και διάβασε: «Κύριε. Σὲ περιμένω ἀπὸψε ὥρα 7-10 στὸ καφενεῖο πού βρισκόσαστε πρὸς τὶς ἴδιες ὥρες. Με μεγάλη ἐχτίμηση. Ρόζα Στυλίδου.»

Τὸ πρόσωπό του στὴν ἀρχὴ κοκκίνησε σὰ ρόδι κατόπι σιγά-σιγά ἀρχίνησε νὰ λαβαίνει τὸ χροῖμα τοῦ λεμονιοῦ ὕστερα πάλι ἐούθησε και τελευταία πῆρε τὸ χροῖμα τοῦ μισορμασμένου μήλου. Ἄρχισε νὰ κάμει γύρους με νευρικό βᾶδισμα. «Τί με θέλει αὐτὴ ;—ψιθύρισε—αὐτὴ κῆρη κατομμυριοῦχου τί θέλει ἀπὸ μένανε ; Γιὰ τὴν με ζητᾶ ; Τὴ θ' κάμει αὐτὴ μ' ἔμενανε ; Ἐπειτα ὁ κόσμος πού θὰ με δεῖ ; Εἶνε τὰ λόγια τοῦ κόσμου σὰν τὸς ἀταχτοὺς χτύπους ἀπὸ καμπὰ ες πού σὲ κοφένουνε... Δὲν πάγω !» Σάπασε. Ἐκανε λίγους ἀκόμα γύρους κι ἔκατσε. Ἐβγαλε τὸ ρολόγι του. Ἐἶτανε ἐξήμιση. Σηκώθηκε «Θὰ πάγω ! Πρέπει νὰ πάγω. Κάτι μεγάλο πολὶ μεγάλο θὰ συμβαίνει. Καὶ γιὰ τὴν νὰ μὴν πάγω ; Γιὰ τὸν κόσμο ;—κουφάρια. Γιὰ τ' ἄρθρο ; τὸ τελέβω σὰν ξαναγυρίσω.

Φόρεσε τὸ σακάκι του, πῆρε τὸ καπέλλο, τὸ φόρεσε, σιάχτηκε λίγο μπρὸς στὸν καθρέφτη και ξεκίνησε. Σὲ λίγο ἔφτασε στὸ καφενεῖο. Ἀπῶσε τὸ βλέμμα του ζερβά-δεξιὰ ψάχνοντας ἀνάμεσα στὸ πλῆθος νὰ τὴνε βρεῖ. Τίποτα. «Θᾶνε νωρὶς ἀκόμα» σκέφτηκε και διευθύνθηκε σ' ἓνα τραπέζι πού βρισκότανε ἀδειανὸ πέρα βαθεῖα στὸ τέρμα τοῦ καφενεῖου. Ὁ κόσμος ἐκεῖ εἶτανε ἀραιὸς. Δὲν εἶχε πληριάσει ἀκόμα και ἔαφνου σταμάτησε. Τὴν εἶχε δεῖ. Ὀλομόναχη καθόταν πέρα βαθεῖα στὴ γωνιὰ μπρὸς ἀπ ἓνα ξύλινο τραπέζι κοντὰ σ' ἓνα χοντρὸ κορμὸ μιᾶς πυκνοφυλλῆς ἀκακιάς. Τὸ βλέμμα τῆς πλανιόντανε στὸς διαβάτες τοῦ δρόμου. Ἄρχισε νὰ τρέμει. Τὸ θάρρος του ἀγάλλ' ἀγάλλια ἐννοθε νὰ τοῦ ξεφεύγει. Χλώμιασε. «Τὶ ἔπαθα ; Γιὰ τὴν εἶμαι ἔτσι ; Ὅυτε σὶ ἀντίκρισμα τῆς φυλακῆς δὲ τὸπαθα αὐτό. Καὶ τώρα ; Συμμάζωξε ὄσο μπόρεγε πότερη δύναμη και προχώρησε με προσπαθητικὸ σταθερὸ βῆμα. Τώρα βρισκότανε σχεδὸ κοντὰ τῆς. Βλέποντάς τὴν νὰ φορᾶει ἀπὸ τὸ τεινέο ρούχο χωρὶς διαμαντικὰ δίχως χρυσαφικὰ ξανασταμάτησε. Ἐκείνη με τὸ βλέμμα πάντα στὸς διαβάτες τοῦ δρόμου σκεφθότανε. «Κάτι μεγάλο πολὶ μεγάλο, ἴσα με τὸ μακρὸς τῆς θάλασσας, θὰ ξετυλιγτεῖ ἔδῶ». Ψιθύρισε. Αὐτὸ τοῦδοσε δύναμη και προχώρησε. Δυὸ βῆματ' ἀκόμα και θάτανε δίπλα τῆς. Μὰ νὰ πού τώρα μόλις τὸν ἀντελήφτηκε. Σηκώθηκε με μιάς και πήγε σιμὰ τοῦ λέγοντας: «Σ' εὐχαριστῶ». Κάτσανε κατόπι στὸ ἴδιο τὸ τραπέζι. Ὁ ἓνας θωροῦσε τὸν ἄλλονε. Καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα ἡ συγκίνησή τους ἔπνιγε τὴ λαλιά.

— Ποιὸς σκέψες σοῦ φέρνει ἡ στάση μου. Τὸνε ρώτησε ὕστερις ἀπὸ ἀρκετῆς ὥρας σιωπῆ.

Τῆς εἶπε πὸς πολλὰ φαντάστηκε και πὸς δυσκολεύεται πού νὰ πρωτοπιστεῖται. Κατόπι μιλῆσανε γιὰ τὶς ἀσκήμιες τῆς ζωῆς. Τῆς μίλησε γιὰ τὶς ἐργασίες πού γίνονται γιὰ τὸ συντριμὸ του.

Τελευταία της είπε και λίγα για τη ζωή του. «Ζω πιά για να δουλεύω. Ή δουλιά μου είνε να δώσω στὸν κόσμο να νιώσει πὸς ἡ σημερινή κοινωνία δὲν πρέπει να βασιλεύει. Προετοιμάζω κι ἐγὼ μὲ τις ἀστεγίες μου δυνάμεις κι ὅσο μπορῶ τὸν κόσμο για μιὰ καινούργια κοινωνία. Πασκίζω να τον πείσω να σηκώσει καμμιὰ μενεξεδένιαν ἀγγή, ἀγγή ἀληθινῆς λευτεριάς, ἀψηλά τὴ μπαντιέρα τοῦ λυτρωμοῦ.

- Θάνε και γυναίκες;
- Καί γιατί ὄχι!
- Τότες μπορῶ να γίνω και γὼ συντρόφισα;
- Μά...

— Μὴ μοῦ τὸ ἀρνιέσαι; Γιατί θὲς να τ' ἀρνιθιέεις; Ὅχι! Δὲν εἶμαι πιά κόρη κατομμυριούχου. Ἀπαρνήθηκα τὴ ζωὴ ποῦζισα ὡς τὰ τότε τὴν ψευτική, και τιποτένια!... Πὲς πῆρα τὰ μεταξωτά μου, τὰ διαμαντικά και τὰ χρυσαφικά μου και τῶσσα τοῦ πατέρα μου λέγοντάς του. «Πατέρα! Πάρτα. Εἶνε δικιά σου. Οἱ κόποι σου. Σ' ἀνήκουνε. Ἐγὼ δὲν τὰ θέλω. Εἶνε ὅλα τους γέννημα ἀδικίας. Εἶνε ὁ ἴδρωτας κ' ἡ ἐργασία τῶν ἐργατῶνε σου ποῦ τους κατάντησες ἐρελπία να πεθαίνουν ἀπὸ τὴ γύμνια κι ἀπὸ τὴν πείνα. Καί γιατί;... Τὴ ζωὴ ποῦζισα μαζί σου, στὸ σπίτι τοῦτο τῆς σαπύλας. Θὰ τὴνὲ σκεπάσω μὲ τὸ πέπλο τῆς λήθης. Ἀτιμὴ ζωὴ, ψευτική... Θὰ ζήσω πιά μὲ τὸ μικρὸ... τὸ λαὸ... Θὰ πεινάσω θὰ ὑποφέρω, μὰ θὰ ζήσω ἀληθινὴ ζωὴ... Καί θὰ ἐργαστῶ μ' ὅλες μου τίς δυνάμεις για μιὰ νέα κοινωνία. Μιὰ κοινωνία ποῦ θὰ στηριχτεῖ στα θεμέλια τῆς ἀλήθειας τῆς ἰσότητος και δικαιοσύνης». αὐτὰ τοῦπα και ἔφυγα ἀφίνοντάς τονε λιγοθυμισμένο. Σήμερα τὸ πρωτὶ προτοῦ ὁ ἀσημένιος πέπλος τῆς μέρας ξετυλιχτεῖ καλὰ καλὰ εἰσθε και μ' ἔδωξε. Καί... γάμαι... ὀλομόναχη μέσα στὴν ἀνεμοζάλη τῆς ζωῆς, ἔτοιμη να παλέψω κ' ἐγὼ μὲ τους βορριάδες τῆς κοινωνίας αὐτῆς...

— Εἶσαι μεγάλη ψυχὴ τῆς εἶπε μ' ἀδύναμη φωνή.

— Πολὺ μικρὴ. Μυρμηγκιὰ μπρὸς στὴ δικιά σου. Ὡ, πὲς μου πὸς θὰ τὴν ἀνθρώσεις; Ἐσὺ τῆς ἔδωκες τὴ μικρὴ αὐτὴ ζωὴ, ἐσὺ θέλω να τὴνε χαρεῖς. Σὲ σένα ἀνήκει. Σὲ σένα θέλω ν' ἀνήκω και γὼ. Ὡ πὲς μου πὸς μὲ θέλεις. Θέλω ἐνομένοι ἐμεῖς, κ' ἐνομένες οἱ σκέψεις μας, να βαδίζουμε ἀγκαλιασμένοι στὸ... Σώπασε. Τὸ ροδένιο τῆς τὸ πρόσωπο γένηκε τόρο κερμιπαρένιο. Ἐτρεμε. Δάκρυα κυλίσανε στὸ πρόσωπό της. Ρίχτηκε στὴν ἀγκαλιά τοῦ Λάμπρου... Λάμπρου μου... Τὴ δέχτηκε. Τὴν ἀγκάλιασε και μείνανε για πολλὴ ὥρα ἔτσι. Τὰ δάκρυα τοῦ ἐνὸς σμίγανε μὲ τὰ δάκρυα τοῦ ἄλλου. Κλαίγαγε.

— Ρόζα! καλή μου... Φτάνουνε πιά τὰ δάκρυα. Σὲ ψυχὲς σὰν τίς δικές μας δὲν ἀρμόζει να κλαῖνε. Ὡ ἔλα, να γίνεις γυναίκα μου. Εἶσαι ἡ ἰδανικά γυναίκα ποῦ τόσον καιρὸ ζήταγα. Μαζί σου καλή μου—διαλεχτὴ ἀπὸ τίς διαλεχτὲς—θὰ βαδίσω στα πιδ στενά και δύσβατα μονοπάτια τῆς ζωῆς. Καί θ' ἀνεβούμε ὑστερὸς ἀψηλά και θὰ τραγουδήσουμε ἀπὸ κει τὴ Μεγάλη τὴν Ἀνοιξή. Ὡ πὲς μου πὸς τὸ θέλεις... τὴν ἔσφιξε μὲ πόθο και δειλά-δειλά τῆς ἀπίθωσε στα ροδένια τῆς τὰ χεῖλια ἕνα φιλή. Νά, ὁ ὄρκος τῆς ἀγάπης μας... Νά, ὁ κρῖκος ποῦ θὰ μᾶς ἐνάνει... Νά τὰ στέφανα τοῦ γάμου μας. Ἀπὸ τώρα εἶσαι ἡ γυναίκα μου. Συντρόφισα τῆς ζωῆς μου, συντρόφισα στα ἔργα μου. Καί κεινὴ μὲ γιομάτη τὴν ψυχὴ τῆς συγκίνηση ψιδύρισε μισοσβυσμένα. «Και σὺ ὁ ἄντρας μου, ὁ ἄντρας ποῦ ὀνειρεβόμουνα κάπιες ρόδινες νυχτιές, κάπιες ἀσημένες μέρες». Καί σκύβοντας «Νά και τὸ δικὸ μου τὸν ὄρκο» Καί τὸν ἐφίλησε.

ΣΑΛΟΝΙΚΗ, Σεπτεμβρίου 1922.

ΧΡ. Β. ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ

Εἶναι ἀλήθεια, κι' ἀπτό χωρὶς να θέλουμε να ρίξουμε κάτω τὴν ἐθνική μας περιφάνεια πρέπει να τὸ παραδεχτοῦμε, πὸς ἡ Ἑλλάδα εἶναι περὶ πίσω σήμερα ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα κράτη στὸν πολιτισμὸ και στὴν κοινωνική ἐξέλιξη τοῦ κόσμου πολὺ, πορὶ πίσω κι' ἀπ' τοὺς γειτόνους μας τοὺς Σέρβους και τοὺς Βουλγάρους. Κανένας, ὡς σήμερα, ἀπ' ἀπτοὺς ποῦ λέμε μεγάλους και ποῦ εἶχανε τὴ φιλοδοξία να διοικήσουνε τὸν τόπο μας, δὲ θέλησε να ξετάξει: γιατί συμβαίνει ἀπτό τὸ πράγμα και ἀποῦ ὄρη τὴν ἀρώστεια να τὴν γιαιτρέψη. Τὸ θεωροῦσαν ὅλοι: μικρὸ πράγμα ν' ἀσκοληθοῦνε ἀπτοὶ τόσο μεγάλοι ἄνθρωποι για τὸ μικρὸ κόσμο και για τὴ μόρφωσή του ἀποῦ εἶχανε μ' ἄλλα ζητήματα σοβαρότερα ν' ἀσκοληθοῦνε. Ἡ Ἑθνική ἀποκατάσταση τοὺς ἔτρωγε ὅλο τὸν καιρὸ. Προσπαθοῦσαν πότε μὲ τὸν ἕνα και πότε μὲ τὸν ἄλλο ἰσχυρὸ να τὴν πετύχουνε και μόνο στίς δικές τους δυνάμεις· δὲ θελήσανε να βασιστοῦνε ποτές.

Ἡ ἐκπαίδεψη τίς περισσότερες φορές ἀφίνοντανε στα χέρια κανενὸς καθηγητῆ ἢ δικηγόρου, γεννημένου και ζυμομένου μὲ τὸ σχολαστικισμό, μακρὰ ἀπ' τίς λαϊκές μάξες, ἀπ' τὴν ψυχὴ τους, ἀπ' τὰ αἰσθηματά τους κι' ἀπ' τίς ἀνάγκες τους. Ὅλο του τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα ἦτανε να μάθουν τὰ παιδιὰ ἀν ἀπτή ἢ λέξη γράφεται μὲ εἰ ἢ μὲ η ἢ μὲ ε και τί τόνο θὰ δάξανε στὴν παραλίγουσα ἢ στὴν πρὸ παραλίγουσα. Πὸς θὰ μορφωθῆ ὁ λαὸς πὸς θὰ ἀποκτήσῃ συνείδηση δὲν τοὺς ἐνδιέφερε. Ἀπτό ἦτανε μικρὸ πράγμα και δέφτερης σημασίας. Καί ἕνας ποῦ πήγαινε και τέλειωνε ὑστερ' ἀπὸ ὀκτώδεκα ὀλάκερα χρόνια τὸ γυμνάσιο, ὅπωςδὴποτε, γιατί κι' ἀπτό πολλοὶ θὰ μοῦ τὸ διαμψι-σβιτήσουνε, μποροῦσε να συντάξῃ ἕνα γράμμα ἢ μιὰν ἀναφορὰ στὴ γλώσσα του. Ἀπτή εἶτανε δλη ἢ προσπάθεια τοῦ σκολείου. Ἀμα τὸ κατάφερε ἀπτό κι' ἄμα κατάφερε μεγαλύτερα να μάθῃ και ἕνα ἢ δύο στίχους ἀπ' τὸν Ὀμηρο κι' ἀπ' τὸν Βιργίλιο ἀπόξω, τέλειωνε ὅλο τὸν προορισμὸ του. Ὁ Γυμνασιάρχης μὲ ἴσυχη τὴν συνείδησή του σ' ἔδηνε τὸ ἀπολυτήριο, ἀδιάφορο ἀν μπήκες μικρὸ παιδίκι στὸ σκολεῖο κι' ἔφεδες ἄντρας μὲ μουστάκια (ὠρὶς να μπορῆς θγαλινοντας στὴν κοινωνία να πιάσης μιὰν ὀποιαδήποτε δουλειὰ για να ζήσης τὸν ἑαπτό σου. Ἀμα δὲν εἶχες λεφτὰ για να τελειώσης τὸ Γυμνάσιο καθόσουνα ὑποχρεωτικά ἔξη στρογγυλά χρόνια στὸ Δημοτικὸ. Στα ἔξη ἀπτά χρόνια μάθαινες πὸσα εἶναι τὰ ἄρθρα, ποιὲς λέξεις θέλουνε δασεία και ποιὲς ψιλή, πότε δάξουμε περισπομένη και πότε ὀξεία ἢ βαρεία, πότε ἕνα διχρονο εἶναι μακρὸ ἢ βραχί, μάθαινες τρεῖς κλίσεις μὲ δέκα πέντε χιλιάδες ἐξαιρέσεις, πὸσες συζυγίες ρημάτων ἔχουμε και πὸσες χιλιάδες ἀνώμαλα ρήματα, και τὸ μόνο ποῦ δὲ μάθαινες ἦτανε να γράφης ὄρο λέξεις πάνω στὸ χαρτί για να πῆς κείνο ποῦ σκέφτεσαι ἢ να καταλάβης διαδάζοντας κάτι ποῦ ἕνας ἄλλος ἔγραψε. Ἐπίσης τὸ σκολεῖο ἀποτελεῖναι τὸ ἔργο τῆς ἀμόρφωτης οἰκογενείας και κοινωνίας στὸ ζήτημα τῆς πρόληψης. Τὸ παιδί ἀκούει κι' ἀπ τὸ στόμα τοῦ δασκάλου πὸς ὑπάρχουνε ἄγγελοι και διάβολοι και παράδεισοι και κόλασες και τὰ πιστέδει: γιατί ἔχει τὴν πεποίθηση πὸς ὁ δάσκαλος τὰ ξέρει ὅλα και δὲν παραδέχεται καμμιὰ γνώμη ὀποιοδὴποτε ποῦ εἶνε ἐνάντια μὲ τὴ γνώμη ποῦ εἶπε ὁ δάσκαλός του. Ἀπτι να μορφώσῃ δηλαδή τὸ σκολεῖο τὸν ἄνθρωπο τὸν ἀποστραδώνει πέρα για πέρα σέρνοντάς τονε μέσα στίς προλήψεις.

Ἀπτή λίγο πολὺ εἶνε ἡ δράση τῶ σκολειῶνε μας ὡς σήμερα. Καμμιὰ ἰδιαίτερη προσπάθεια για τὴν πραχτική μόρφωση τοῦ κόσμου, τὴν μόρφωση ποῦ θὰ τοῦ χρησιμέψῃ στὴ ζωὴ του. Ὅλοι δρῆσκουνται πρόθυμοι να πάρουνε ἀπὸ τὸ λαὸ ἀπτόν ὅτι ἔχει κι ὅτι δὲν ἔχει, μὰ κανένας καμμιὰ φορὰ δὲν σκέφτηκε και για τὸ συμφέρο τοῦ λαοῦ ἀπτοῦ, ποῦ στὸ κάτω-κάτω εἶνε και τὸ συμφέρο τοῦ κράτους.

Ἀς μὴν ἀσκοληθοῦμε ὅμως μονάχα μὲ τίς ἐπικρίσεις. Τὸ σκολεῖο μας εἶνε πολὺ ὀπισθοδρομικὸ και για να μπορέσῃ να ἀνταποκριθῆ στίς σημερινὲς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας και να μεγαλώσῃ τὴν ἐθνική παραγωγή και να μορφώσῃ πραγματικά τὸν κόσμο. Χρειάζεται ριζική μεταρῶθμιση πρῶτα στὴ γλώσσα του και ὑστερα στὸ σύστημά του.

Στὸ σκολεῖο μπαλινοντας τὸ παιδί σκοπὸ ἔχει να μάθῃ πρῶτα-πρῶτα τὴ γλώσσα του, δηλαδή να διαδάζῃ και να γράφῃ να διατυπώνῃ τίς σκέψεις του πάνω σ' ἕνα κομμάτι χαρτί μὲ τὰ συνθηματικά ἀπτά σχηματάκια ποῦ τὰ λέμε γράμματα. Θαρρῶ πὸς δὲν ἔχει καμμιὰ σημασία ἔταν κανένας θελήσῃ να γράψῃ π.χ. τὴ λέξη ἄ θ ρ ω π ο ς, ἀν θὰ τὴ γράψῃ μὲ ο ἢ μὲ ω. Οἱ φθόγγοι θὰ ποῦνε τὸ ἴδιο και θέλοντας και μὴ κείνος ποῦ θὰ τὸ διαδάζῃ θὰ τὸ διαδάζῃ ἄ θ ρ ω π ο ς ὅπως και ἀν τὸ γράφης. Μερικοὶ θὰ μὲ ποῦνε πὸς ὑπάρχουνε λέξεις ποῦ ἔχουνε δύο και τρεῖς σημασίες ἔταν θὰ γραφτοῦνε ἔτσι ἢ ἄλλοιως. Ἐχτός τοῦ ὅτι ὁ λαὸς ἔλυσε τὸ ζήτημα ἀπτό κι ἔμαθε να ξεχωρίζῃ τὰ πράγματα χωρὶς τὴν ὀρθογραφία τους ὀνομάζοντας τὸ χοῖρο - γουροῦνι για να τὸν ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὸ χῆρο και τὴ χεῖρα-χέρι για να καταλαβαῖνῃ τὴ χῆρα, ἔχουμε ἀκόμα να ρωτήσουμὲ ἀπτοὺς ποῦ θὰ θελήσουνε να μᾶς κάνουνε τὴν ἐρώτηση ἀπτή, πὸς ἔταν μιλάει κανένας για μιὰ λέξη διφοροῦμενη καταλαβαῖνουνε τί θέλει να πῇ; Ἀπὸ τὴ σημασία ἐββαία τῆς ὀλης φράσης. Τὸ ἴδιο θὰ γίνῃ και μὲ τὸ γραπτὸ λόγος. Ἀπὸ τὴ

σημασία θα καταλάβεις τί ήθελε να πει ο συγγραφέας. Αν δε συναντήσει κανέναν τη λέξη μοναχή ως την πάρη όπως θέλει. Θάνε έντελως λέφτερος. Άλλά κι αν στα παρπάνω έχουνε να πουνε κάτι, τί έχουνε να πουνε για τὰ πνέσματα και για τούς τόνους; Νήπως αλλάζουνε κι αυτά τή σημασία τής λέξης; Δεν πιστέδουμε. Η όρθογραφία σήμερα δεν έχει κανένα πραχτικό σκοπό. Άλλη φορά, τόν παληό καιρό, μπορεί να είχε γιατί οι παληοί Έλληνες άλλοιως προφέρνανε τὰ διάφορα ο-ω, ε-αι και, ι-η υ-ει-οι-υι. Έμεις όμως σήμερα που τὰ μαθαίνουμε κάνουμε ένα κόπο παραπάνω μια σπατάλη χρόνου που μπορούσαμε να τονε χρησιμοποιήσουμε άλλοο πραχτικότερα και όφελιμότερα. Τό παιδί μπαίνοντας στο σχολειό πρέπει να μή δρίσκεται σε ξένο περιβάλο αλλά μέσα στο δικό του τόν κύκλο τών σκέψεων και τών γνώσεων. Δεν πρέπει να τó απογοητεύουμε απ τήν πρώτη τή στιγμή σέρνοντάς το σε άγνωστα πράγματα και μαθαίνοντάς το να λείε τή μητέρα «μήτηρ» και τόν πατέρα «πατήρ». Γι αυτό, τó ζήτημα τής γλώσσας, είνε αρκετά σπουδαίο. Πρέπει ν' αφήσουμε στη μάντα τήν παληά τή γλώσσα που όσο όμορφη κι αν είνε, είνε πεθαμένη, και να πάρουμε τή ζωντανή τή γλώσσα που μιλάει τó παιδί στο σπίτι του και στον κύκλο τών γνωστών του. Έπίσης δεν πρέπει να χάνει τó παιδί τόν καιρό του για να μάθει ένα σωρό ο-ε και ι. Είνε αρκετό ένα από άφτά για να τόν εξυπηρετήσει. Πολύ εξυπνα ένα μικρό παιδίκι ρώτησε μια φορά τή δασκάλα του όταν ύστερ' από τó η θέλησε να τὰ μάθει τó «Αφτό παιδιά μου είνε ι» είπε ή δασκάλα δείχνοντας τó «Κυρία χτες μάς είπες ένα άλλο ι» «Έκείνο ήταν ητα» αποκρίθηκε ή δασκάλα και τó μικρό με άφέλεια ξαναρώτησε «Γιατί κυρία τὰ ι είνε δύο;» Τό κεφάλι του μικρού δεν μπορούσε να χωρέσει γιατί είχαμε δύο συνθηματικά σχήματα για να πούμε τó ίδιο πράγμα. Από τούς τόνους θαρούμε αρκετή μιάν όξεία για να δώσει τόν τόννο. Κείνο όμως που είνε όλότελα άστετο είνε ότι χάνουμε ώρες όλάκερες για να μάθουμε ποιές λέξεις θέλουμε φιλή και ποιές δασεία.

Πρώτα λοιπόν απ όλα πρέπει να μεταρρυθμιστεί ή γλώσσα. Να εφαρμοστεί ή γραμματική τής δημοτικής γλώσσας στα όνόματα και στα ρήματα και να καταργηθεί όλότελα ή όρθογραφία. Έτσι θαρούμε πώς πέρνουμε αρκετόν καιρό και θαρούμε πώς τὰ τέσσαρα πρώτα χρόνια θα είνε ίκανά για να μάθουνε τὰ παιδιά τή γλώσσα τους αρκετά καλά ώστε να μπορούνε να εκφράζονται καλά-καλά και να γράφουνε σ' αφτή γιατί δε θα χάνονται μέσα στην όρθογραφία και τις εξαιρέσεις της και δε θα έχουνε τίποτα άλλο να μάθουνε παρά μόνο πώς θα διατυπώσουνε κείνο που σκέφτουνται και πώς θα πλουτίσουνε τó μυλό τους από γνώσεις. Έχτός από τή Γραμματική και τήν όρθογραφία είνε κι άλλα μαθήματα που τρώνε άδικα κάμποσες από τις πολύτιμες ώρες του περιργου μαθητού όπως π.χ. ή διδασκαλία στα δημοτικά τής ιεράς ιστορίας. Έχτός τουδέτικει μαθαίνει πράγματα άντεπιστημονικά μαθαίνε και πράγματα που όχι μόνο που δε θα τού χρησιμέσουνε ποτέσ μα που θα τονε βλάφουνε γιατί ή ψυχή τών μικρών έχει μια ροπή, σαν τήν άνθρωπότητα τών πρώτων χρόνων, ν' ακούει μ' άπληττα ότι τó υπερφυσικό, να τó πιστέδει και να γίνεται έτσι προληπτική. Τό ότι ή πρόληψη είνε πολύ κακό πράγμα στον άνθρωπο δεν μπορεί κανέναν να τó διαμφισόητήσει γιατί καλλιεργεί τó φόβο του παιδιού στο κάθε τι και τó περιμαζέδει μή αφινοντας να εξελιχτεί κανονικά τó άτομικό του εγώ. Κ' έδω θα μου πουνε πολλοί πώς είμαι άλος και πώς θέλω να δγάλω κάθε θρησκευτικό συναίσθημα από τήν ψυχή τών παιδιών. Όχι, μπορεί πολύ-πολύ καλά να υποχρεωθεί ό δάσκαλος να μαζέδει τὰ παιδιάνια τή Κυριακή τó πρωϊ και μ' ένα μικρό τετραόγγελο στο χέρι γραμμένο στη γλώσσα που θα τήν καταλαβαίνουμε να τούς αναπτύσει τις μεγάλες εκείνες αλήθειες που δίδαξε ό Χριστός και να πρόσπαθει τις μεγάλες αφτές αλήθειες να τις κάνουνε χτήμα οι μικρές ψυχές κι έτσι να γίνουμε και χτήμα του λαού. Έτσι σιγά-σιγά θα λείψει από τόν τόπο μας ή πρόληψη και ή μοιρολατρία που μάς κάνουνε ανθρώπους χωρίς θέληση και χωρίς δύναμη ένέργειας περιμένοντας από τó Θεό τής Ελλάδος, όπως τονε λέμε, να μάς ρίξει τó

μάντα για να φάμε και που πιστέδοντας στους διάφορους Άγαθάγγελους ή Κοσμάδες ζούμε χωρίς να καταβάλουμε καμιά προσπάθεια για τó μέλλον μας. Ένα μάθημα άκόμα που θέλει ριζική μεταρρύθμιση είνε ή Ιστορία. Τό μάθημα άφτό πρέπει να λείψει από τις τρεις πρώτες τάξεις του σχολειού και να διδάσκεται από κεί και πάνω όχι ή Ιστορία τών πολέμων αλλά ή Ιστορία τής κοινωνικής εξέλιξης του κόσμου, τὰ διάφορα κοινωνικά συστήματα που επικρατήσανε ως σήμερα και ή Ιστορία τών εφεδρέσεων και του πολιτισμού.

Όταν διαρρυθμιστούνε έτσι τὰ μαθήματα σε τέσσαρα χρόνια θα μπορούνε τὰ παιδιά να ξέρουνε καλά τή γλώσσα τους, να τήν καταλαβαίνουμε διαβάζοντάςτηνε και να τή γράφουνε. Όσον άφορά κείνους που θα θέλουνε να σπουδάσουνε άνώτερα μαθήματα άφτοι θα πάνε στο Γυμνάσιο, που θάνε χωρισμένο κι άφτό σε κλασσικό που θα μαθαίνουμε τους παληούς Έλληνες και Λατίνους ποιητάδες, και σε πραχτικό που θα μαθαίνουμε τὰ μαθήματα που θα τους χρειαστούνε για να παρακολουθήσουνε τήν επιστήμη τους. Όσοι δε δε θ' ακολουθήσουνε άνώτερες σπουδές θα υποχρεωθούνε να πάνε δυό χρόνια, για να συμπληρώσουνε τὰ έξη σ' ένα πραχτικό σχολειό μαθαίνοντας μια τέχνη. Στα χωριά τὰ δυό άφτά χρόνια θα διατεθούνε για να μάθουνε τὰ παιδιά τή γεωργία επιστημονικά και πρό πάντων τó είδος εκείνο που περισσότερο άκμάζει στο χωριό κι από τó όποιο ζη και ότι μπορεί να παραγάγει ή γίς τους έστω και αν δεν καλλιεργήθηκε για τó νέο τουτο ως τὰ τώρα. Τὰ μαθήματα άφτά θα γίνονται από ειδικούς κ' έτσι τὰ παιδιά θα μορφώνονται πραχτικά και δγαίνοντας απ τó σχολειό θα μπορούνε να δουλέψουνε και για τήν κοινωνία και για τó ψωμί τους και δε θα γυρίζουνε στους δρόμους από δω κι από κεί ως που ν' αποφασίσουνε να κάνουνε μια δουλειά προτού γίνουμε τυχοδιώχτες.

Έτσι μονάχα, άμα τó σχολειό αφήσει τó σχολαστικισμό και θελήσει πραχτικά να φέρει ένα πραχτικό αποτέλεσμα μορφώνοντας τó άτομο πραχτικά για να μπορέσει και τόν έαφτό του να όφελήσει και τήν κοινωνία, θα μπορέσουνε να εκπολιτιστούνε κ' οι Έλληνες και να δημιουργηθούνε χαραχτήρες ίκανοί να δώσουνε μια σταθερή κατέφτυση σ' όλο τó έθνος. Μονάχα έτσι άμα μρφωθούνε οι εργάτες και οι άγρότες θα καταλάβουνε πώς δεν έχουνε μονάχα υποχρεώσεις στο κράτος άφτό στο να πληρώνουνε φόρους, μα πώς έχουνε και δικαιώματα και τότε δάζοντας τόν κάθε κατεργάρη στη θέση του θα μπορέσει και τó πολιτέδμα να λειτουργήσει κανονικά και ή κοινωνία μας να εξαγνιστεί.

ΣΑΛΟΝΙΚΗ, Όχτώβρης 1922

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

[Κάθε καινούργια έκδοη που λαβαίνουμε τήν αναγγέλουμε και τήν κρίνουμε.]

Στό φύλλο 766 του Νομιά του Σεπτέβρη δημοσιέβεται όλάκαιρο τó Ζ τής Όδύσειας του Όμηρου μεταφρασμένο απ' πιόνε νομίζετε; Από τόν Άργύρη τόν Έφραλιώτη, τόν παλαίμαχο, τó βοηθό του Ψυχάη μας. Δεν έχω σκοπό να μιλήσω για τήν αξία του, ό γίγαντας τής νεοελληνικής μας φιλολογίας ό Ψυχάης που λέει πώς ό Άργύρης είνε στη δήγηση βασιλιάς δε λέει καμιάν ύπερβολή. Με τις λίγες τούτες γραμμές μου θέλω να σημειώσω για τούς άναγνώστες τώ «Μακεδ. Γραμμάτωνε τó μεγάλο φιλολογικό γεγονός, που θα κάνει σίγουρα σταθμό φιλολογικό ή δημοσίευση όλης τής Όδύσειας που όπως μάς λέει ό κ. Ταγκόπουλος καταπιόστηκε κ' έχει έτοιμη ό διαλεχτός τής ρωμοσύνης δάσκαλος. Είχαμε τήν Ηλιάδα και τήν Όδύσεια του Πολυλά, πολί καλή, μα γραμμένη στη γλώσσα του Πολυλαϊτικού συστήματος, και να μια μέρα, που ό Πάλλης ό Άλέξαντρος, ένας κι άφτός από τὰ τρία πρωτοπαλίκαρα του Ψυχάη, μαθητής του μα και δάσκαλος όπως κι ό Έφραλιώτης, όπως κι ό Παλαμάς, «μās έφερε τ' άθάνατο νερό - ταξιδεφτής απ' τήν πηγή του Όμήρου» στην καθάρια τή Δημοτική. Για τήν Όδύσεια ήσαμε σήμερα δεν είχαμε άλλη παρά του Πολυλά που μάς ήτανε μονάκριβη, ως που προχτές είδαμε τó Ζ κι ακούσαμε πώς πολύ γλήγορα θα τήν έχουμε όλάκαιρο.

Για να δώσουμε μιάν ιδέα στους φίλους μας αναδημοσιέβουμε τὰ λόγια που ό Όδυσσεύς

λέγει στη Ναυσικά σάν τής πρωτοφανερώθη μεσ' από τὰ κλαδιά ποῦτανε κρυμένος.

Προσπέφτω σου, ὦ βασίλισσα, θνητὴ γιὰ ἀθάνατη εἶσαι.
"Ἄν εἶσαι ἀπ' τῆς ἀθάνατες ποὺ κατοικοῦν τὰ οὐράνια,
παρόμοια μὲ τὴν Ἄρτεμη, τοῦ μέγα Δία τὴν κόρη,
στὴν ὄψη καὶ στ' ἀνάστημα καὶ στὴ μορφιά σὲ κρῖνω.
"Ἄν εἶσαι πάλε ἀπλὴ θνητὴ τοῦ κόσμου κατοικήτρα
καλότυχοι κι ὁ κύρης σου κ' ἡ βλογιμένη ἡ μάνα
καλότυχα τ' ἀδέρφια σου, ποὺ πάντα στὴν ψυχὴ τους
περίσσιας γίνεσαι ἀφορμὴ χαρᾶς, καὶ καμαρώνουν
τέτοιο βλαστάρι σὰ θωροῦν μεσ' στοὺς χοροὺς νὰ μπαίνη.

Μὰ ἀκόμα πιὸ καλότυχος ἀπ' ὅλους εἶν' ἐκεῖνος,
ποὺ βγῆ στὰ δῶρα νικητῆς, καὶ νύφη του σὲ πάρη.
Τι σάν καὶ σένα ἄλλοθνητὸ τὰ μάτια μου δὲν εἶδαν,
ἄντρα ἢ γυναῖκα. Θαμασμός μὲ πιάνει σὰ θωρώσε.
Τέτοια στὴ Δῆλο μιά φορά, πρὸς τὸ βωμὸ τοῦ Ἀπόλλου,
Νεοβλάσταρη εἶδα φοινικιά μὲ χάρη νὰ φουντώνη.
Τι κι ἀπὸ κείθε πέρασα μὲ λαὸ πολὺ μαζί μου,
παίρνοντας δρόμο ποὺ ἦτανε γραφτὸ νὰ μὲ παθιάσῃ.
Καὶ καθὼς τότε σάστισα τὴ φοινικιά σάν εἶδα,
τὶ τέτοιο ἀπὸ τῆ γῆς δεντροὶ ποτές δὲ βλάστηκε ἄλλο,
τόρα κ' ἐσένα. ὦ κορασιά, θαμάζω, καὶ σαστίζω,
κι ὅσο ἂν ποῶ, τὰ γόνατα φοβάμαι νὰ σ' ἀγγίξω.
Εἶχουσι μέρες ὡς τὰ χτές στὰ μαῦρα εἶμουν πελάγη,
ποὺ ἄνεμοι κι ἄγρια κύματα μὲ σέρνουν ὀλοένα.
Ἄπ' τὸ νησί τῆς ὠγγιάς. Κ' ἐδῶ μὲ ρίχνει ἡ μοῖρα
νὰ πάθω κι ἄλλα τί θαρῶ δὲν ἔπαψαν ἀκόμα,
μόνε οἱ θεοὶ κι ἄλλες πολλὲς φουροῦνες μοῦ τοιμάζουν.
Σπλαχνίσου με, ὦ βασίλισσα, ποὺ ἐσένα πρώτη βλέπω,
κατόπι μύρια βάσανα, κι ἄλλο ἄνθρωπο κανένα,
ἀπ' ὅσους κατοικοῦν αὐτὸν τὸν τόπο, δὲ γνωρίζω.
Τὴ χώρα δεῖξε μου, καὶ δὸς λουρὶ σκουτιοῦ νὰ βάλω
ἂν ἔχῃς ρουχοτύλιγμα μαζί σου ἐδῶ φερμένο.
Κ' ἐσέ:α οἱ θεοὶ νὰ δώσουνε ὅσα ζητάει ἡ ψυχὴ σου
Ἄντρα, καὶ σπίτι, καὶ καλὴ καρδιά ἀναμεταξί σας.

Συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν Δημ. Κοντογιάννη ἐπιθεωρητοῦ δημοτικῶν Σχολείων.
Ἐν' ἀξιόλογο βιβλιάρκι γιὰ ὅλους μας καὶ πιότερο γιὰ τοὺς δασκάλους ποὺ περιέχει μιά καλὴ
σύλλογὴ παραδόσεων λαϊκῶν καὶ ποὺ ὁ κ. Κοντογιάννης ἔχοντας πηγὴ τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μας
ἐπιστήμονα τοῦ μακαρίτη τοῦ Πολίτη, τοῦ δημοιογοῦ τῆς λαογραφίας μας, τῆς τόσο σημαντικῆς
ἐπιστήμης καὶ δυστυχῶς τόσο παραλεταμένης σὲ μᾶς, διάλεξε καὶ προσφέρει στοὺς δασκάλους τοὺς
συνεργάτες του καὶ σ' ὅλους ποὺ νιώθουνε τὰ καλά, τὴ μεγάλη ἀξία τῆς λαογραφίας. Μ' ἓνα πρόλο-
γο καλογραμμένο, στηριγμένο πάνω σὲ παιδαγωγικὲς βάσεις, δίνει μίαν ἰδέα τῆς λαογραφίας, τῶν
ὀφέλιμων γνώσεων ποὺ προσφέρει σὲ ὅλους μας ἀπὸ τὸ μικρὸ τὸ παιδί ὡς τὸν ἐπιστήμονα.

Στὴν Ἑλλάδα δυστυχῶς ἡ λαογραφία βρίσκεται ἀκόμα στὰ σπάργανά της. Εἶνε ἀλήθεια πὼς
τὸ κολοσαῖο ἔργο τοῦ ἀείμνηστου Πολίτη βρῆκε πολλοὺς ὁπαδοὺς καὶ κάποια ἐργασία σημαντικὴ
γίνεται ποὺ μᾶς κάνει νὰ ἐλπίζουμε μάλιστα πὼς πολὶ γλήγορα θὰ γίνῃ κ' ἔδρα στὸ Πανεπιστήμιο,
μὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Ἡ λαογραφία μας πρέπει νὰ γίνῃ χτήμα ὀλωνῶνε μας καὶ πρῶτα-πρῶτα τῶ
διδασκάλωνε, ποὺ πρέπει μὲ λύπη μας νὰ τ' ὁμολογήσουμε, πὼς ὄχι μονάχα στοὺς περισσότερους
δὲν εἶνε χτήμα, πὼς ὄχι μονάχα δὲν κατενοήθη ἡ ἀξία της, μὰ καὶ πὼς περιφρονεῖται ἀπὸ ἀφοῦς
σάν κάτι τὸ καταστρεφτικὸ σάν κάτι ποὺ σκοτώνει τὴν παιδεία ἐνὸ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο, ἀγνωφῶ-
νει τὴν παιδεία καὶ καταστρέφει τὸ σχολαστικισμό. Πρέπει νὰ μάθουμε, καὶ νᾶμιασε περιφρανοί
γιαρτὸ, πὼς ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀξία τῆς λαογραφίας μας οὔτε συγκρίνεται μὲ τὴν ἀξία τῶν ἄλλων
ἐθνῶνε. μάλιστα ὅπως ἀναγράφει ὁ Ροῦδης στὶς κριτικὲς του μελέτες «οἱ ἀνώνημοι ψάτται τοῦ
Ὀλύμπου εἶνε ἡμιρικιώτεροι, κατὰ τὴν γνώμην συγχρόνων τινων κριτικῶν, τῶν τραβαδούρων τῆς
Δύσεως, κ' ἔτσι ἀπομένει σὲ μᾶς ἡ δόξα, Ὀμηρικὰ χρόνια, καὶ ὁ τάφος χρόνια ἀρματωλῶν, τῆς
κλασικῆς ἐπικῆς ποιήσεως».

Συστήνοντας τὸ καλὸ τοῦτο βιβλιάρκι στοὺς φίλους κι ἀναγνώστες τῶ Μ. Γραμ. δὲ νομίζω
περιττὸ νὰ πῶ πὼς ἡ Μακεδονία εἶνε ὀλότελα, μπορεῖ νὰ πῆ κανεῖς, ἀνεξερέβνητὴ λαογραφικὰ
καὶ πὼς τὰ Μ. Γράμ. μὲ μεγάλη χαρὰ θὰ φιλοξενούνε κάθε καλὴ ἐργασία ποὺ θὰ γενότανε πᾶνον
στὰ δημοτικὰ τὸ τραγοῦδιὰ στὰ ἡθῆ κ' ἔθιμα, ὅλης τῆς Ἑλλάδας καὶ κατὰ προτίμηση τῆς Μακε-
δονίας μας. Ἄς ἔχουμε ὑπ' ὄψη μας τὰ λόγια τοῦ Πολίτη «Οὐδ' ὁ φόβος ἐπαναλήψεως γνωστῶν
ἢ προεκεδεδωμένων ἐμποδίζει τὴν δημοσίευσιν. Ὁ εὐσυνειδήτως ἐργασθεὶς καὶ ἀμέσως παρὰ τοῦ
λαοῦ παραλαβὴν τὴν ὕλην ἂς εἶνε βέβαιος ὅτι ὀπισσῶποτε νέον τι καὶ ἀξιον λόγισθ θὰ συνεισφέρει.»
P. X.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Σ. Β. Πανακοθήκη μηνιαῖον καλλιτεχνικὸν περιοδικόν, τεύχος 253-255 Μάρτιος—Μαῖος 1922. Λιευθ. Δ. Καλογεροπούλου, Γραφεῖα Χασιλάου Τρικουπῆ 22 Ἀθήνα.
- Φυλὴ δεκαπενθήμερο λογοτεχνικὸ, καλλιτεχνικὸ, ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ. Ὅργανο συντροφίας ἀρ. 3. Γραφεῖα οδὸς Κέας 6. Ἀθήνα.
- Ἐσπερος φιλολογικὴ καὶ κοινωνικὴ ἡμερησίς ἀρ. 2, 3, 4. Σῆρος. Λιευθ. Μπαρώνας Βελ. Φρέσης.
- Ἑλληνιστικὴ Ἐπιθεωρησίς μηνιαῖο περιοδικὸ. Τεύχος Δ'. Αὐγούστος 1922. Γραφεῖα Πλατεῖα Σολωμοῦ 3, Ζακύνθος.
- Μοῦσα μηνιαία ἐκδοσίς ἀρ. 1-25 καὶ 2-26. Γραφεῖα οδὸς Κολοκοτρώνη 37 Ἀθήνα.
- Λόγος, μηνιαῖο περιοδικὸ. Πόλη. Ἰούλιος—Ἰούλιος 1922. Λιευθ. Γιάν. Χαλκούσης Γραφεῖα Vechil sokak No 29, Pera-Constantinople.
- Ὁ Φῶρος δεκαήμερον φιλολογικῶν περιηγιῶν ἀρ. 87 Γραφεῖα οδὸς Σιδι Μιτουάλι 30 Ἀλεξάνδρεια Ἐκδοτὰι Ν. Μετσῆς καὶ Μ. Κυβαῖος.
- Κοινότης ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐπιθεωρησίς ἀρ. 1 Λιευθ. Ντίνος Μαλουγῆς, Γραφεῖα οδὸς Μητροπόλεως 11 Ἀθήνα. Προσέκο με κακογραφίαις ἀρχεῖ βγαίνει μὲ τὸν ὑψηλότερο τὸ σκοπὸ νὰ μορφώσῃ τὸ λαὸ, μὲς πολιτικὰ καὶ τὴν ἐξειδίκελῃ τὴς καταγραφίαις, μοιρολατρίαις, τῆς ψέφτικαις πίσταις, πᾶνον σὲ άτομα μεγιστάνων, Τραζιῶν, καὶ νὰ δεῖξῃ τὸν ἀληθινὸ τὸ δρόμο στὶς μεγάλαις ἰδέαις στὴν ἀληθινὴ ἀρετρία τῶν ἰταῶν. Συνεργάται: τῶν διαλεκτῶν νέοι σάν τὸν Παπαναστασίου. Ἀναγνωστικὸν φιλολογικὸν Κ. Καροῖδα ποῦνε οἱ δυὸ τηλεφῶνοι καὶ δικοῖμας διαλεκτοὶ συνεργάται.
- Ἡ ΕΥΡΩΠΑ Ὀριαντῆς, μηνιαῖο περιοδικὸ τριῶ 8-9 ἔτιμα ὄργανο τοῦ Ἰνστιτούτου Πᾶρ Ἐδῶνα Ὀριαντῆς. Γραφεῖα Βία Ναξιόνιαι 89, Ρώμα.

ΔΙΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τῶρ, Κασ. Ἀθήνα, Λάβαμε τὰ τραγοῦδιὰ σας. Πολὺ καλά, δὲ δημοσιεφτοῦνε. Συνεργασίαι σας δεχοῦμαστε κ' ἐμφαριστοῦμε. — Ν. Κατῆ, Ἐγκαῦθα. Τὸ ημερολόγιο σάν καλὸ, θὰ δημοσιεφτῆ. Ἐκεῖνο ποὺ βλέπαμε εἶνε πὼς δὲ διαλέγετε ὁμοῦσα κρᾶματα. Ἀποφῶ φιλολόγοι εἶμαστε γιομάτοι. Ὁμοῖος τὴν ἔχει πολυδιαβάσει γι ἀφοῦ πρέπει νὰ μεταφράζουμε τὰ πιὸ διαλεκτὰ, ἐκεῖνο ποὺ μποροῦνε τ' ἀποτελέσασινε μίαν ἐπίρρηση.

— Παρακαλοῦμαι τοὺς ἀναγνώστες μας καὶ διαιτερά ἐκεῖνους ποὺ αἰστανονται κάποια ἀγάπη στὴ λαογραφία νὰ μᾶς στείλουνε, μάλιστα τῆς Μακεδονίας, ἔτι λαογραφικὸ ἔργονε, δημοτικὰ τραγοῦδιὰ, ἡθῆ κ' ἔθιμα, δημοτικὰ παραμῦθια, φῆναι νὰ γραφούνται πιστὰ ὅπως προφέρονται καὶ κὶ μὴ γίνετα: καὶ μ' ἀπλήρη καμιά διόρθωση ποὺ τυχὸ θὰ νομιζότανε ἀπαραίτη ἢ ἀπὶ τὸ σὺλλεγῆ.

— Ὁ κ. Δημ. Κοντογιάννης ἐπιθεωρητῆ τῶν Δημ. σχολείων εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μᾶς στείλῃ μιά δωρεὰ 25 δραχμῶν μαζί μ' ἓνα γράμμα ποὺ ἀληθινὰ ἀξίζει παρὰ πολὶ γιὰ μᾶς τὴν ὥρα ποὺ παλα βουμὲ γιὰ τὸ ἀναγίνουμε μίαν ἰδέα ποὺ δεστυχῶς πολὶ λίγους βρῖσκει στὴν πόλη μας ὀπισστηριχτές. Μάλιστα γιὰ νᾶμιασε κοντὰ στὴν ἀλήθεια πᾶν βρῖσκει πολλοὺς ἄγχοῦς ἀφοῦ καὶ μεριδὰ τοῦ τύπου μας, ποὺ μᾶς μποῦκοτάρη τόσο, ὡστε οὔτε ν' ἀναγγέλῃ τὴν ἔκδοσῆ μας. Τὸν εἰχαριστοῦμε καὶ γιὰ τὴν ὀλικὴ του σὺδρομῆ μὰ περισσότερο καὶ γιὰ τὰ καλά του τὰ λόγια, ποὺ μᾶς δίνουνε τὸ θάρρος νὰ συνεχίσουμε τὸν ἄρῶνα μας παλαιφῆτας, μὲ τῆς ἄπειρες δυσκολίαις καὶ παραβλέποντας τῆς πικρίας ποὺ γιὰ ὀμοιβῆ!.. ποτιεκοῦστε.

ΤΑ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» ἐκδίδονται ἀπὸ μίαν συντροφίαν ποὺ τὸ κάθε μέλος της προσφέρει 10 ἢ 5 δραχμῆς κάθε μῆνα γιὰ τὴν ὀικονομικὴ συντήρησῆ του.

Γραφεῖα οδὸς Ἐγνατίας 351.		Τὰ φύλλα δραχ. 1.	
ΣΥΔΡΟΜΕΣ			
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ	Χρονιάτικη δραχ. 12	ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ	Χρονιάτικη φράγκα 12
	Ἐξάμηνη " 6		Ἐξάμηνη " 6

Εἰς ὅλα τὰ Ποτοποιεῖα, Παντοπωλεῖα, Πο-
τοπῶλεῖα κ.λ.π. βλέπετε γραμμένο τὸ ὄνομα

ΟΥΖΟ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

Τὸ μυστικὸν τῆς τέχνης τῆς κατασκευῆς τοῦ

ΟΥΖΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

ἀπὸ τὸ 1870, ἐποχῆς τῆς ἐφευρέσεώς του, τὸ κα-
τέχει μόνον

Ο ΟΙΚΟΣ ΚΑΤΣΑΡΟΥ

(ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ἐφευρέτης του).

Ὡστε προσέχετε διὰν ἀγοράζετε Οὔζο Τυρνά-
βου μὴ παραλείπετε νὰ ζητῆτε τὴ μάρκαν **Κατσά-
ρου**, διὰ νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι πίνετε πραγματικῶς
Οὔζο Τυρνάβου.

Τὸ **Οὔζο Κατσάρου** πρέπει νὰ γνωρίζετε εἶνε
βρασμένο καὶ περασμένο ἀπὸ τὸ καζάνι δύο φορές,
ἀπεσταγμένον δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε ὄλαι
αἱ βλαβεραὶ οὐσαὶ νὰ μένουσι εἰς τὸ καζάνι.

Ἐδῶ ἀκριβῶς εἶνε καὶ τὸ μυστικόν του διὰ τὸ
ὁποῖον προτιμᾶται ἀπὸ ὅλους τὸ

Οὔζο Κατσάρου.